

**Zoitsa Mitreva
Veritsa Costova
Iana Mihailova**

LIMBA SHI CULTURA A ARMĂNJLOR

TI CLASA V

nau anj educatsii primară

Scopia, anlu 2020

Numă shi loc di shideari a Editorlui: Ministeriat ti educatsii shi shtiintsă, str.
Sv.Chiril shi Metodi n.54 1000 Scopia,
Republica Machidunia di Nord

Retsenzentsă:

Vasil Nicolov
Stavre Shoche
Biliana Filipovsca

Графички дизајн: Даниел Николовски

Печати: Полиестердеј ДООЕЛ, Скопје
Тираж : 54

Со решение на Министерот за образование и наука на Република Македонија
бр. 22-2325/1 од 21.04.2010 година се одобрува употребата на овој учебник

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:811.135(497.7)(075.2)

MITREVA, Zoitsa

Limba shi cultura a armănjlor ti clasa V nau anj educatsii primară / Zoitsa Mitreva
, Veritsa Costova, Iana Mihailova. - Скопје : Министерство за образование
и наука на Република Северна Македонија, 2019. - 100 стр. : илустр. ; 26 см

ISBN 978-608-226-441-7

1. Costova, Veritsa [автор] 2. Mihailova, Iana [автор]

COBISS.MK-ID 111834122

ПРЕДГОВОР

Овој учебник, изготвен врз основа на Наставниот план за деветгодишното основно образование и Наставните програми за изборниот предмет Јазик и култура на Власите, е наменет за учениците од V одделение кои избрале да го изучуваат овој предмет.

Учебникот, согласно целите и содржините на Наставната програма по предметот Јазик и култура на Власите за V одделение, е организиран во десет тематски целини, а секоја целина е составена од четири страни на кои покрај дијалози, текстови и кратки ситуации во врска со темата, има и прашања за писмено и усмено разбирање, прашања за поттикнување на конверзацијата на дадената тема помеѓу наставникот и ученикот и помеѓу самите ученици. На крајот на учебникот има и страни за фотокопирање, кои содржат најразлични вежби во врска со секоја тема, а во функција на стекнување на нови знаења, проширување на веќе стекнати знаења, како и развивање на вештините кои се во основа на изучувањето на еден јазик, односно, слушање, говорење, читање и пишување. На крајот има и клуч за одговорите на вежбите од овој дел на учебникот.

Секоја целина има страна „Да зборуваме за јазикот“, на која има кратки објаснувања за одредени јазични функции со што постепено од индуктивен начин на воведувањето на граматиката се преминува на дедуктивен начин, секако во согласност со возраста и развојот на учениците.

После петтата и десетата целина се дадени тестови за формативна проверка, кои многу лесно можат да се изменат и да се изготват тестови за сумативно оценување, што во голема мера ќе им помогнат на наставниците во секојдневната работа.

По вториот тест за проверка следи еден тест за самооценување со кој децата ќе можат сами да си го проверат напредувањето.

Четвртата страна од целината е посветена на културата на Власите и овде најдоа место, песни од народното творештво, поезии и детски песни, приказни, рецепти на влашки јаздења, влашката носија и др.

На крајот на учебникот има повеќе приказни кои исто можат да се применат на час по Јазик и култура на Власите. Следи краток преглед на граматичките содржини во учебникот со превод на македонски јазик, како и листа на изменети глаголи во сегашно и идно време и заповедниот начин.

Учебникот изобилува со разновидна иконографија која е во функција на темата која се обработува, но и во согласност со возраста и интересите на учениците и има за цел да ја поттикне љубопитноста кај ученикот за стекнување на нови знаења и развивање на вештини потребни во секојдневието.

Се надеваме дека овој учебник ќе им помогне на наставниците по Јазик и култура на Власите да ја реализираат наставата по овој предмет и да ја поттикнат мотивацијата кај своите ученици за изучување на влашкиот јазик, за спознавање на културните вредности на оваа заедница.

Од авторите

UNITĂ I GINI VINIT

Scularlu:

- zburashti ti el shi ti atselji di-anvârliga;
- anveatsă shi ufiliseashti vocabular ligat cu sculia shi distsiplinili la sculii;
- li distengheadză pronomili personali ca parti di zburari;
- s-deftursescu regulili ti angrăpseari shi dghivăseari pi limba armănească;
- di istoriatlu a limbâljei armănească;
- tu continuitet s-lucreadză pi pronuntsarea.

8-11

UNITĂ II UNĂ SEARĂ LA TEATAR

Scularlu:

- zburashti ti chirolu liber;
- lărdzeashti vocabularlu cu nau zboară di sportu;
- anveatsă formili di prezent di verbili "poati" shi "va" shi li ufiliseashti;
- li distengheadză artivorli tu ghen shi numer;
- anveatsă ti bana shi lucurlu a un rejiser Armân.

12-15

UNITĂ III VRUTA PATRIDĂ

Scularlu :

- angrăpseashti carti ică carti postală ca forma di comunicari;
- zburashti ti Patrida, ti căsăbălu/hoara lu băneadză;
- anveatsă nau adjectivi calificativi shi li ufiliseashti;
- adară descriptsi a lucrilor di anvârliga;
- zburashti ti persoanei cânăscuti.

16-19

UNITĂ IV TAIFA A MEA

Scularlu :

- achicăseashti dialog ân ligătură cu familia;
- zburashti ti ma larga familii/taifă;
- ti relatsiili tu una familii, ti soaia;
- li anveatsă formili di adjectivili posesivi cu un posesor shi cu ma multsă posesori;
- li ufiliseashti adjectivili posesivi tu situatsii diferenti;
- anveatsă un cântic popular «Intră-ts Marushe tu-arăzboi»

20-23

UNITĂ V MACHINI TI TRASPORTU

Scularlu :

- poati s-caftă shi s-da informatsii ti transportu shi ti caliturarea;
- anveatsă nali zboară ti machinili di transportu;
- achicăseashti un plan di transportu;
- shtii tsi ânseamnă prezentul shi cum s-ufiliseashti;
- zburashti ti portul armanescu.

24-27

REVIZII - I

UNITĂ VI DZUA DI PĂZARI

Scularlu:

- achicăseashti dialog în ligătură cu păzari shi ancuprari;
- lărdzeashti vocabularlu cu nali zboară di yimishi shi legumi;
- zburashti tsi va shi tsi nu va di yimishili shi di legumili;
- anveatsă ti substantivili comuni shi personali;
- dghivăseashti shi achicăseashti pirmiflu *Ficiorlu shi năpărtica*.

30-33

UNITĂ VII BUN APETIT

Scularlu:

- shtii s-uară dzua di nashtiri;
- shtii cum cu dignitati s-caftă măcări tu restaurantu;
- shtii s-antrebă shi s-da apandăsi tu aestu contextu;
- li distengheadză graduatsiili di niscănti adjectivi calificativi shi shtii s-li ufiliseadză;
- cunoashti parti di traditsia a Armănjlor: Pită cu uauă.

34-37

UNITĂ VIII SHI MĂCAREA EASTI SĂNĂTATI

Scularlu :

- zburashti ti măcări buni ti sănătati;
- lărdzeashti vocabularlu cu nali zboară di producti ti măcari;
- achicăseashti un simplu retseptu di măcari;
- distengheadză imperativlu di prezentul shi shtii s-lu ufilisească;
- anveatsă poezii ti yimishi.

38-41

UNITĂ IX CUM EASTI CHIROLU

Scularlu :

- achicăseashti ună prognoză ti chiro;
- lărdzeashti vocabularlu cu nali zboară/ expresii ligati cu chirolu;
- poati să zburască ti clima shi ti chirolu;
- lu cunoashti yinitorlu shi lu ufiliseashti;
- adară planuri ti yinitor;
- anveatsă poezii ti Primuveara.

42-45

UNITĂ X NATURA DI ANVĂRLIGA

Scularlu :

- achicăseashti texturi ti avigleari a naturăljei;
- anveatsă nali zboară ligati cu aestă temă;
- zburashti ti ecologhii;
- li cunoashti adjectivili demonstrativi shi li ufiliseashti;
- dghivăseashti shi achicăseashti pirmiflu « Noe shi draclu ».

46-49

REVIZII - II

DIMĂNDAREA PĂRINTEASCĂ

Părinteasca dimândari
Nă sprigiură cu foc mari,
Frats di mumă shi di-un tată
Noi Armânji di eta toată.

Di sum plocili di murmintsă
Strigă-a noshtsă bunj părintsă:
Blăstem mari s-aibă-n casă
Cari di limba-a lui s-alasă.

Cari shi-alasă limba-a lui
S-lu-ardă pira-a focului,
Să s-dirină yiu pri loc
Să-lji si frigă limba-n foc.

El ăn vatră-lji părintească
Fumealjea s-nu-shi hărsească,
Di fumelji cărunji s-nu bashi
Nat ăn leagăn să nu-nfashi.

Cari fudzi di-a lui mumă
Shi di părinteasca-lji numă,
Fugă-lji doara-a Domnului
Shi dultseamea-a somnului!”

Constantin Belemace
(1844-1932)

LA SCULII

Chipurlu di la sculii asună
fiorlji ta s-lji adună,
veara dipisi
shi lucurlu la sculii anchisi.

Armãneashti s-ãnvitsãm
ti atsea la sculii alãgãm,
atsea easti limba a noastrã
ti ea shedu amproastã.

S-ãnvitsãm ghini
va dzãcu mini,
limba a noastrã s-nu u agãrshim
Armãnj bunji noi s-him.

Sculia easti shteari,
a, limba di dadã aveari,
ti ea avem mirachi mari
cari nu u zburashti, multu cheari.

1 GHINI VINIT !

Prota dzuã di anlu scular. Peanarga-narga uborlu di sculia s-umpli cu fumelji. Scularji cu harauã s-aproachi cãtrã sculia, tuts alãxits tu mushati stranji, tuts emotsionats.

Costa: Salut Hristu! Tsi adari, cum eshtsã?

Hristu: Ghini escu! Tini, Costa, cum eshtsã?

Costa: Shi mini escu ghini, mi hãrsescu cã ti ved. Aestu an avem shi nali distsiplini?

Hristu: Da, shi nãi dascalji!

Costa: Hristu, aestu easti Luca, a nostru nãu scular. El easti vinit dit Italii!

Hristu: Shtii armãneashti?

Costa: Da, shtii, cum nu shtii, doilji pãrintsã a lui suntu Armãnj!

Hristu: Bunã dimneatsa Luca. Mini escu Hristu, nai ma bunlu sots al Costa.

Luca: Bunã dimneatsa Hristu. Mi hãrsii cã nã cãnuscum.

Hristu: Shtii armãneashti, normal shtii shi italicheashti, ma desi shtii machiduneashti?

Luca: Achicãsescu, ma, nu zburãscu ghini.

Hristu: Va-u anvets shi noi va-tsã agiutãm.

Anastasia: Salut sotslji a mei. Cum hits?

Costa shi Hristu: Ghini vinish Anastasie. S-ti cãnushtem cu un nãu sots, Luca.

Anastasia: Mi hãrsescu cã nã cãnuscum, Luca. Mini escu Anastasia.

Luca: Salut Anastasie. Ånj pari ghini, shi a njea. Cu voi va-nji hibã ma lishor tu Machedonii.

Anastasia, Costa shi Hristu: Nã hãrsim cara s-putem s-tsã agiutãm.

I. Dghivãsea lu dialoglu shi spuni desi aesti frazi suntu corecti icã alãtusiti:

1. Luca easti nãulu sots al Costa.
2. Hristu easti dit Italii.
3. Luca zburashti armãneashti.
4. Anastasia easti soatsã al Hristu shi Costa.
5. Costa nu shtii machiduneashti.

II. Ånveatsu-l dialoglu cu sotslji shi giucats lu ca dramatizatsii!

Ca agiutor

Vocabular nãu

peanarga	- полека	pãrintsã	- родители
uborlu	- дворот	cunoashti	- познава
umpli	- полни	achicãseashti	- разбира
harau	- радост	agiutã	- помага
aproachi	- приближува	lishor	- лесен

III. Dă apandăsi pi aesti antribări:

1. Căti persoanei zburăscu tu dialoglu?
2. Di iu yini Luca ?
3. Cari limbi li zburashti ică achicăseashti Luca?

...zburashti ună limbă...
... achicăseashti una limbă...

Planlu di ciasurli ali Caliopi

LUNI	MARTSĂ	NJERCUR	GIOI	VINIR	SĂMBĂTĂ	DUMĂNICĂ
Limba machidunească	Matematica	Educatsia tehnică	Educatsia muzicală	Educatsia di artă		
Shtiintsă di natură	Sotsietati	Matematica	Limba machidunească	Limba anglichească		
Matematica	Limba machidunească	Educatsia di sport	Sotsietati	Matematica		
Limba anglichească	Educatsia di artă	Shtiintsă di natură	Educatsia tehnică	Limba machidunească		
Educatsia di sport	Educatsia tehnică	Limba machidunească	Limba armănească	Educatsia di sport		
Educatsia muzicală			Limba armănească			

IV. Dă apandăsi pi aesti antribări:

1. Cari dzuă Caliopi ari ciasuri di matematica?
2. Căti ori tu stămănă Caliopi ari ciasuri pi limba machidunească?
3. Lunea, cari cias Caliopi u ari distsiplina di Sotsietati?
4. Vinirea, cari distsiplină Caliopi ari pi ciaslu 2?
5. Căndu Caliopi ari cias pi limba armănească?

machidunească,
armănească,
anglichească
frantsuzească
italichească ...

V. Adaru-l a tău plan di ciasuri shi discuteadză cu sotslji.

- Cari distsiplină u vrei nai ma multu?
- Matematica, a nu li voi limbili xeni. A tini?
- Ti mini nai ma vrută distsiplină easti limba armănească.
- Ti tsi?
- Că atsea një easti limba di dadă.

VI. Anveatsu-l aestu njic dialog shi discuteadză cu sotslji ti distsiplinili cari li vrets shi ti tsi. Di cari ispeti?

Sã - zburãm ti limba

Pronuma easti zbor cari alãxeashti un substantiv
(personi, prãvdzã, lucrì)

Vanghea - **ea, nãsa**
frati - **el, nãs**
Yioryi shi Steryu - **elji, nãshi**
casi - **eali, (eale), nãsi (nãse)**
mini shi Yianachi - **noi**
tini shi Alexandru - **voi**

PRONUMI PERSONALI

Singular	Plural
1. io (eu), mini (mine)	1. noi
2. tini (tine)	2. Voi
3. el, nãs ea, nãsa	3. elji, nãshi eali, (eale)

I. Alãxea lu zborlu actsentuat cu unã di pronomili cari corespundeadzã:

1. Dascalã zburashti anglicheashti.
2. Scularji anveatsã tsintsi dzãli tu stãmãnã.
3. Toma, nu mi avdzã!
4. Maria shi mini mutream di largu.
5. Mita easti tu ubor.

ea/elji, noi
elji/ mini/ea
tini/voi/eali
mini/noi/ea
noi/el/mini

Prezent di verbul « easti »

Io escu Armãn	Noi him di Shtip
Tini eshtsã dit Frantsii	Voi hits cunuscuts
El easti scular	Elji suntu la lucru
Ea easti mushatã	Eali suntu largu

Prezent di verbul « ari »

Io am sots	Noi avem sport
Tini ai carti	Voi avets chiro
El/ea ari matematica	Elji/eali au problemi

Verbul « zburashti » tu prezent

Mini **zburãscu** armãneashti
Tini **zburãshtsã** anglicheashti
El/ea **zburashti** frantsuzeashti
Noi **zburãm** italichieashti
Voi **zburãts** rumuneashti
Elji/eali **zburãscu** ghermãneashti

Mini achicãsescu ... Noi achicãsim ...
Tini achicãseshtsã... Voi achicãsits ...
El achicãseashti... Elji achicãsescu ...

II. Cari formã di verbul corespundeadzã tu cafi frazã:

1. Mama a ta **easti/escu/eshtsã** profesoarã.
2. Elji **zburashti/zburãscu/zburãm** anglicheashti.
3. Noi **hits/him/suntu** la vacantsã.
4. Tini **achicãseshtsã/achicãsim/achicãsits** armãneashti?
5. Mini **escu/easti/eshtsã** scular.
6. Noi **avem/avets/au** mari casã.
7. Elji **suntu/hits/him** tu teatru.
8. El **am/ari/ai** bilet ti contsertu.

LIMBA OASI NU - ARI, MÅ OASI FRÃNDZI

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

S-nă adutsem aminti

ci = ч	lj = љ
ce = ч	nj = њ
ch = ċ	ts = ц
gi = г	sh = ш
ge = г	y+i/e = j
gh = ģ	i+a,o,u+vocal = j
dz = з	

Simpozion – Bituli, anlu 1997

Pi initsiativă a Editurăljei Cartea Aromână, di 24 până 31 di augustu, anlu 1997, Bituli, tu Republica Machidunia, s-tsănu Simpozion ti standardizari a limbăljei armănească.

Delegats, pitricuts di sutsătli natsionali, di tsintsi stati balcanitsi: R.Machidunii, R.Vărgării, R.Albanii, Săbii shi Rumanii, s-adunară shi shapti dzăli cu aradă zburără ti regulili shi ti standardizarea a limbăljei armănească.

Litseulu di Bituli

Tu meslu yizmăciunj, anlu 1880, pi initsiativă a inspectorului ghegeneral ti sculiili armăneshtsă, domnul Apostol Margarit, Bituli s-disfeatsi protlu Litseu armănescu. Aestu Litseu eara prota sculii di mesi tu Imperia Otomană. Tu uborlu avea Internat ti scularji cari nu eara di Bituli. Tu chirolu di Protlu polim mundial, aestu obiectu eara surpat. Tu Litseulu avea 7 clasuri. Cum tritsea anjji, numirlu a scularlor crishtea shi agiumsî până di 200 di sculari, a peanarga narga, criscu shi renomelu a Litseului.

Tu aestă sculii ânvitsa nu mash sculari di Bitulu, ma shi di horli anvărliga di cāsăbălu, di tuta Machidunii, Epir, Tesalia, cum shi di alti locuri armăneshtsă di Balcanlu tut. La anlu 1888 inshi prota ghegeneratsii, shi până la anlu 1905 tu Litseulu dipisiră 218 di sculari, di 39 di locuri armăneshtsă. Tu aestu Litseu, tu ahurhita avea mash shasi profesori, a ti shcurtu chiro aestu numir criscu la 20. Până la anlu 1905, tu Litseulu s-alăxiră 11 di directori shi 70 di profesori, di cari 50 eara Armănj. Importantă easti s-adutsem aminti ca dit aestu Litseu inshi elita armănească, profesori, academits, injinjeri, yiatsări, diplomats, poets, scriitori.

2 UNĂ SEARĂ LA TEATRU

Ninti di teatrul Natsional di Scopia, s-adună soatsăli di la sculii, ta s-u mutrească cunuscuta piesă "Mincinoslu" di Carlo Goldoni, tu rejii al Toma Eanache.

Anastasia: Nu pot s-aravdu cama. Voi dină oară s-ahurhească piesa.

Mihaela: Ma, desi ari bileti nivinduti?

Anastasia: Tora va s-antreb!

Bună seara, Doamne! Vă plăcârsescu, desi avets bileti ti piesa Mincinoslu? Nă lipsescu patru.

Biletarlu: Ursits, nica aesti suntu.

Marusha: Haristo multu!

Avum tihi. S-intrăm dinăshună?

După dau sähäts, tu inshita dit teatrul.

Mariana: Tsi va sâ-spunets, a? Cum vă lo hari piesa?

Anastasia: Tsi lai piesă mushatâ! Acterlji eara ti mirachi!

Mihaela: Băgat ergu că avea shi muzică armânească?

Marusha: Da, shi multu nji lo hari. Aestă easti nai ma mushata piesă tsi u am mutriră pănă tora.

1. Spuni desi frazili suntu corecti ică alutusiti:

1. Trei soatsă s-duc la teatru.
2. Ealji suntu multu emotsionati.
3. Piesa lă lo hari a feutilor.

Vă lo hari ...

Eara ti mirachi ...

Nai ma mushatâ ...

Ca ajutor

Vocabular nău

piesă	-	претстава	spuni	-	кажува
mutreashti	-	гледа	acter	-	глумец
ahurheashti	-	почнува	bagă ergu	-	забележува
nivinduti	-	непродадени	emotsionati	-	возбудени
antreabă	-	прашува	feati	-	девојчиња
intră	-	влегува	mushatâ	-	убава

Situatsii:

- Tsi va s-adari ti vichend?
- Escu acasă, va s-dghivăsescu ună carti. A tini?
- Io nu **voi** s-dghivăsescu, **voi** s-mi agioc fudbal.
- Cari altu sport **vrei**?
- Io shi frati-nju vrem mash fudbal.

- Desi **vrei** s-yinj la mini aestă sârbătoari?
- Voi, ma, nu **pot** că lipseashti s-u tsân sor-meal
- Yinits deadun.
- Cara s-va, **putem** s-yinim.
- Ghini, va vă ashteptu cu mari haru.

Fudbal

Tenis

Schii

Anotari

Baschet

Handbol

II. Spuni cum lu trets vichendlu! Ăntreabu-l sotslu ică soatsa a ta cum lu tretsî vichendlu.

Tsi adari ti vichend?

Iu nerdză ti vichend?

Cu cari lu trets vichendlu?

Sã - zburãm ti limba

Articolu easti parti di zburari tsi s-bagã dupu substantiv icã ninti a substantivlui shi spuni ca substantivlu easti determinat icã nideterminat.

Avem dau soi di articoli:

a) nidefinit

1. Noi bãnãm tu **casã**.
2. Matsa bea **lapti**.
3. Mini am un **frati**.
4. Vidzui doi calj tu **livadi**.
5. El dghivãseashti **cãrtsã**.

b) definit

1. **Casa** easti mari.
2. **Lapti** easti bun ti sãnãtati.
3. **Frati** easti ma njic di mini.
4. **Calji** pascu largu di noi.
5. **Cãrtsãli** suntu interesanti.

I. Spuni tu cari frazã avem articol definit shi tu cari nidefinit:

1. Cãni tsi alatrã, nu mãshcã.	5. Tu hoara avea multi feati .
2. Cãnli tsi lu vidzui tu ubor easti a lor.	6. Featili vinirã la contsertu.
3. Aeshtsã oaminj suntu la noi.	7. Azã va s-ancupru un nel .
4. Oaminjlji suntu dit Albanii.	8. Nelu easti multu mushat.

Verbi modali

Verbul « poati »

Io pot s-imnu	Noi putem s-cãntãm
Tini pots s-lucredz	Voi putets s-yinits la noi
El/ea poati s-shuirã	Elji/calj pot s-anotcadzã

Verbul « va »

Io voi s-mãc	Noi vrem s-u purtãm hlambura
Tini vrei s-tradz	Voi vrets s-angrpsits
El/ea va s-bagã	Elji/calj vor s-mutreasã tv

II. Spuni cari formã di verbul «va « corespondeadzã ti cafi frazã:

1. Mini **va/voi/vor** s-nergu la teatru.
2. Alexandru **vrem/vrets/va** s-imnã pripadi.
3. Scularlji **va/vor/vrei** s-ãnveatsã armãneashti.

III. Spuni cari formã di verbul «poati « corespondeadzã ti cafi frazã:

1. Noi **pot/putem/pots** s-nirdzemãn pãzari.
2. Yani **pot/putets/poati** s-ducã la sculii.
3. Featili **poati/pot/putets** s-adunã lilici.

BOULU S-LEAGÃ DI COARNI, OMLU DI LIMBÃ

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

Toma Eanache

easti cânăscut rejiser armănescu, faptu anlu 1970, Bucureshti, Romănia. Ari dipisită Facultati di rejii-teatru, a studii postuniverzitari dipisi la anlu 2006 la Academia di teatru shi film, Bucureshti.

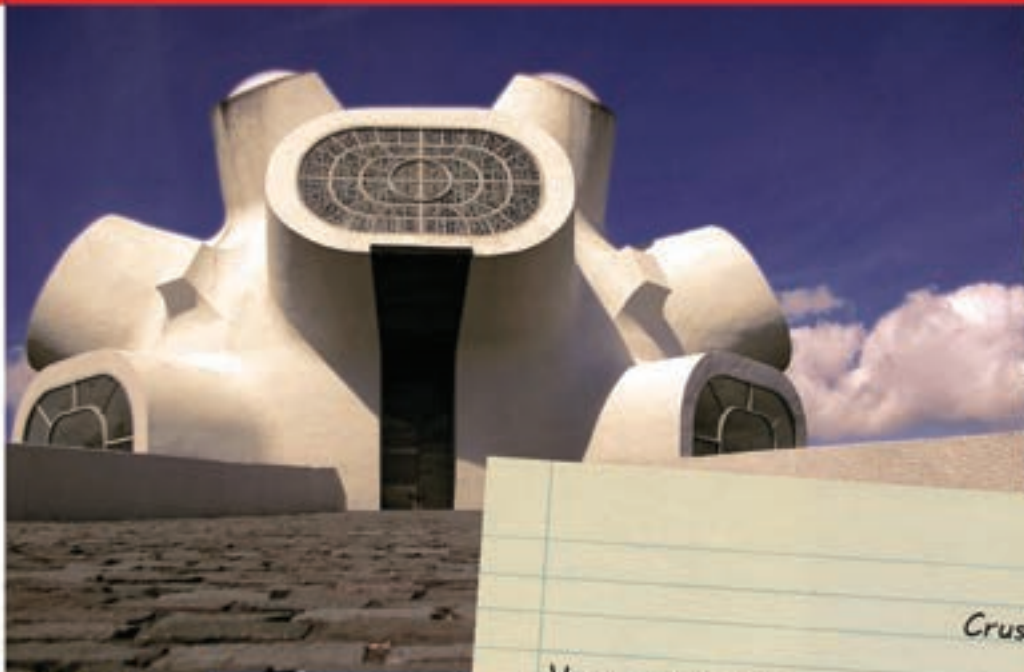
Easti rejiser pi ma multi piesi, tradusi pi armăneashti, tu cari multi ori u gioacă shi rolja printsipală. Anlu 2005 mari succses avu cu piesa "Ună noapti furtunoasă" di I.L.Caragiale tu cari agiucară acteri di Teatrul Natsional di Bucureshti. Easti zbor ti piesă cari eara prezentată ma multu di 95 di ori Romănia shi tu xeani (R.Machidunia, Ungaria, Espanja, Ghermanii). Rejiser easti shi a piesilor: "Sodoma shi Gomora", "Mincinoslu" di Carlo Goldoni, "Secta a muljerlor" dupu "Niorlji" di Aristofan shi multi alti piesi cari alăsară mări impresii la publică.

Ti lucrulu a lui ca rejiser, ari amintată ma multi premii, anamisea di cari easti shi premia "GRAND PRIX MARULIC" – anlu 2007.

Rejiserlu Toma Eanache easti shi cânăscut acter armănescu, jurnalistu-redactor la RADIO ROMĂNIA INTERNATSIONAL – Bucureshti, traducator, shi cu lucrulu a lui da mari contributsii ti nintari a limbăljei armănească.

3 VRUTA PATRIDĂ

Crushuva, 7 di aprir. anlu 2009

Vrută soatsă a mea.

Vini primuveara. Shtii ca di multu voi s-nergu Crushuva. Tora escu pi cali ti aestu mushat cāsăbă armănescu. Tritsem pi ninga arăulu Vardar. Videm multi hori shi cāsăbadz.

Apruchem Crushuva. Veclju cāsăbă cu avută istorii, cu mushată veaclu arhitectură, cu multi muzeiuri, monumenti istoritsi. Anchisim cătră monumentul "Cheatra a ursâljei".

Li vizităm tuti monumenti istoritsi, ma nu u agărshim shi groapa a pop steauâljei Toshe Proeschi, tinir cāntător Armăn, cari la anlu 2007 tragic chiru tu acsidentu. Dupu shcurtu chiro mi aflu tu mähälălu armănescu, iu s-avdi mash limba armănească. Noi cunushtem multsă Armānj di Crushuva. Ma cafi aradă cāndu nirdzem, altă turli u duchim mushuteatsa a cāsăbălui shi a naturâljei.

Cu mări impresii nă turnăm acasă. Mushată easti patrida a noastră!

Cu vrearî, Mihaela

Ca agiutor

Vocabular nău

hori	-	села	veadi	-	гледа
cāsăbadz	-	градови	steau	-	свезда
groapa	-	гробот	cali	-	пат
chiru	-	загина	arău	-	река
axidentu	-	несреќа	veclju	-	стар
avdi	-	слуша	avută	-	богата

I. Spuni desi aesti frazi suntu corecti (C) ică alutusiti (A):

1	Mihaela s-dutsi Crushuva.	C	A	4	Mihaela lu vizită shi mähälalu armănescu.	C	A
2	Crushuva s-află monumentul "Cheatra a ursäljei".	C	A	5	Crushuva easti veclju cäsăbă, cu avută istorii.	C	A
3	Toshe Proeschi nu easti Armân.	C	A			C	A

Scopia, capitalu ali Machidunii, easti nai ma marli cäsăbă tu Statlu. Tu el s-află nai ma importantii institutsii ca: Guvernul, Parlamentul, ministeriatili, Banca populară, muzei, bibliotечи shi alti. Tu aestu cäsăbă băneadză populatsii di tuti etnii.

Bituli easti cunoscut ca cäsăbă a konzuljlor. Tu mähälălu armănescu di Bituli s-află shi băsearica armănească "Ayi Constantin shi Elena". Veacljea arhitectură tu tsentrul a cäsăbălui lji da un suflit spetsific cari lu alasă cafi un om fără adiljat.

Ohārda easti nai ma mushatlu cäsăbă turistic tu Machedonii. Chischina apă di balta di Ohārda, multili băserits shi manastiri, veacljea arhitectură, teatrul di chirolu antic, Tsitadela al Samuil shi multi alti artefacti arheologhitsi, priaduc ti tut ma mari developari a turizmolui tu statlu anostu.

II. Tu texturli di ma ānsus află li adjectivili calificativi.

III. Află lu zborlu cari nu corespondeadză tu aestu bairu:

1. gros, pāni, nāu, shcurtu, tinir
2. greu, lishor, agioacă, mushat, mari
3. interesantu, analtu, tinir, el, bun

IV. Adarā descriptsii a cäsăbălui tu cari bănedz.

Să - zburăm ti limba

Adjectiv easti cafi un zbor cari sta pi ningă substantivlu, lu calificheadză ică lu determineadză.

Adjectivlu calificativ easti zbor variabil tsi spuni ună calitati di ună personă, di un lucru ică di ună abstractsii.

Adjectivlu s-acordă cu substantivlu tu numir shi ghen. Adjectivili calificativi poati s-hibă cu patru, trei shi dau formi, ma ari shi adjectivi cu ună formă.

Exempli:

Masculin singular	Masculin plural	Feminin singular	Feminin plural
bun mushat gros	bunj mushats grosh	bună mushată groasă	buni mushati groasi

Mihali easti **analtu** om. Lena easti **analtă** muljeari. Elji suntu **anăltsă**. Eali suntu **analti**.

Masculin singular	Feminin singular	Plural feminin shi masculin
veclju acru	veclji acră	veclji acri

Masculin singular	Masculin plural	Feminin singular shi plural
arosh	aroshi	aroshi, e

Pi masa easti **veacljea** căstură. **Veclju** scamnu. **Veclji** căsturi. **Veclji** scamnuri.

Costa ari **arosh** stilo. Maria ari **aroshi** carti. El ari multi **aroshi** stilouri. Ea ari trei **aroshi** cărtsă.

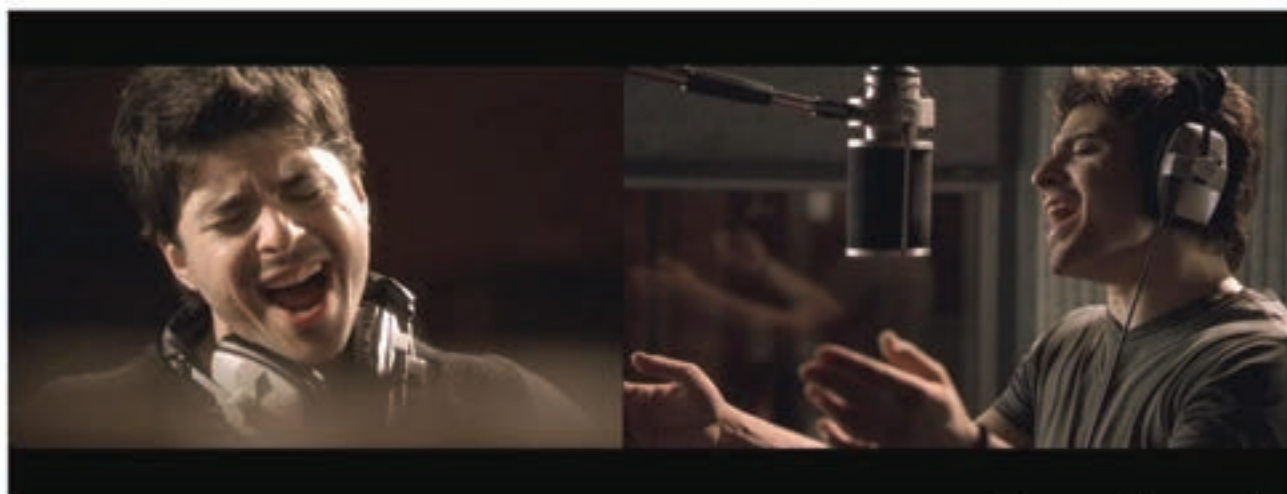
Singular masculin shi feminin	Plural masculin shi feminin
aratsi mari moali	arăts mări molji

Toma ari casă **mari**. Voi avets apartamentu **mari**. Featili shi ficiorlji suntu **mări**.

1. Angrăpsea trei frazi tu cari va-s ufiliseshtsă adjectivi calificativi.

IU - I VREAREA, EASTI SHI DUMNIDZĂ TU MESI

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

TOSHE PROESCHI

easti nai ma cānuscutā pop steauā nu mash pi Balcan, ma shi ma largu. Easti faptu pi 25 di yianar, anlu 1981, Crushuva, di pārintsā Armānj Nicola shi Domnica. Nica di njic ahurhi s-cāntā. Ari lucratā cu multi cānāscuti numi di sfera di muzica, nu mash di statlu anostru, ma sh-ma largu. Eara studentu la Academia di muzicā di Scopia, la departamentul - Solo cāntători. Ari tsānutā multi contserti pit Machedonii shi Balcanlu tut. Partitsipā shi la multi festivali, shi amintā multi premii. Cu a lui aleaptā boatsi di cāntari, eara vrut di tuti ghegeneratsii. Dit editsii scoasi shi 7 CD-uri, a avea tu plan s-scoatā shi un album pi limba anglicheascā. Aeva tu plan s-scoatā shi CD cu veclji cāntits armāneshtsā, ma ti ma larga publicā putu s-reghistradzā mash trei cāntits armāneshtsā: "Paplu a mel", "Sh-eara noaptea, sh-avea Lunā" shi "Tsi nj-eshci ānveastā ahāt jiloasā".

Pi 16 di xumedru, anlu 2007, Croatsia, tinirlu cāntător Armānj, Toshe Proeschi, traghic u chiru bana a lui, cu tsi s-asteasi unā steauā tsi anghiliccia pisti tuts noi. Fanurli a lui va lu tsānā minti shi dupu a lui umanitati, vrearea s-agiutā alāntor, s-adarā bunets aclo iu poati. Eara personā ti egzemplu, cari li promova tuti valori umaniteshtsā.

ĀNVEASTĀ JILOASĀ

Tsi nj-eshci ānveastā
ahāt jiloasā,
ahāt jiloasā
sh-cu mari dor,
ti cai jileschi,
sh-ahāt uhtedzā
sh-lācārnje vershi
pit ubor.

Maca mi āntregghi
io va tsa spunu,
nj-aveam un gione
sh-multu mi vrea,
tu xeane greale
nās ānj si duse,
sh-mine nj-armashu
laia fār di nās.

Cartea u loai
sh-tu cartea scrie,
io nj-escu lāndzid
sh-cu mari dor,
ti tine ānveastā
sh-featile a noastre,
ti laia dadā
sh-frati cu sor.

4 FAMILIA A MEA

Easti sãmbãtã dupu prãndzu. Costa ari oaspits: Nicola, Zoran shi Caliopi.

Costa: Tsi mushatã shi mari sutsatã him. Tora putem s-ascultãm shi cãntits armãneshtsã.

Caliopi: Zoran easti dupu tatã Machedon, ma mamã a lui easti Armãnã. El achicãseashti ghini armãneashti.

Nicola: Maca achicãseashti, va lu ânviitãm shi sã-zburascã armãneashti.

Caliopi: Costa, iu suntu pãrintsãlj a-tãlj?

Costa: Tati easti la lucru, mama a mea easti la unã soatsã.

Zoran: A, fratili a tãu, nica easti tu Frantsii?!

Costa: Da, va s-armãnã la teta Marusha, sor ali mami. Parijlji, deadun cu cusurinjlji a melji ândreg un proiectu. Proiectul easti di arhitecturã.

Nicola: Cãts cusurinj veri ai Parijlji?

Costa: Doi cusurinj veri am di teta Marusha, shi dau cusurini veari di lali Steryiu, cari easti frati al tati...

a meu ...
a nostru
a lor

I. Dghivãsea lu dialoglu shi dã apandãsi:

1. Cãti personi ari tu dialoglu?	a) trei	b) patru	c) tsintsi
2. Sotslji suntu la:	a) Zoran	b) Costa	c) Caliopi
3. Costa ari cusurinj	a) Londra	b) Bucureshti	c) Parijlji
4. Fratili shi cusurinjlji al Costa ândreg proiectu di:	a) arhitectura	b) ecologhii	c) artã
5. Cãts cusurinj veri ari Costa di partea a mamã-sãlj?	a) 6	b) 8	c) 10

Ca ajutor

Vocabular nãu

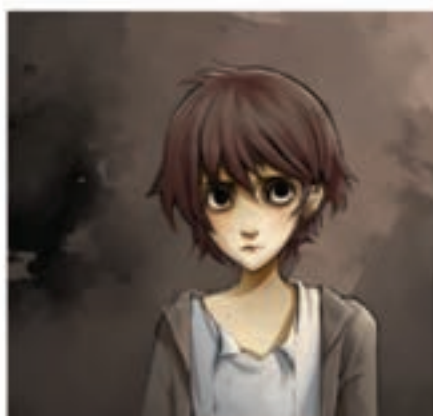
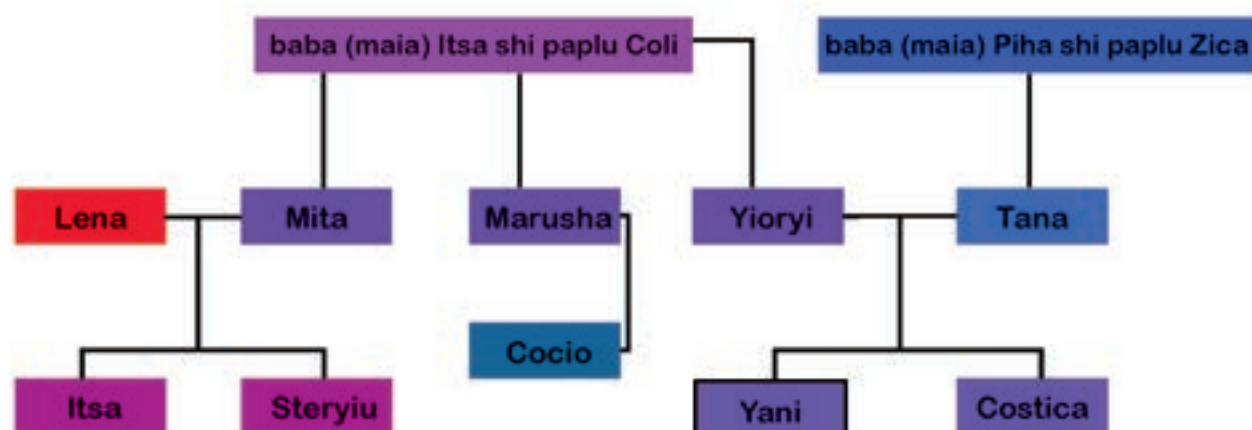
oaspits	- гости	nica	- уште
sutsatã	- друштво	cusurinj veri	- братучеди
ascultã	- слуша	lalã	- чичко, вујко, тетин
lucru	- работа	soi	- роднини

Soia a mea

frati al tati, ali mami -	lală a meu
sor al tati, ali mami -	tetă a mea
bărbat a sorăljei -	dzinir di sor
bărbat a hiiljei -	dzinir di hilji
muljeari a hiilui -	nor di hilj
muljeari a fratili -	nor di frati

sor a bărbatlui a meu -	cumnată
fumealjea a fratiluj -	nipot di frati
bărbat a cumnatăljei -	cumnat
fumelj al lali -	cusurinj veri
fumelj ali teta -	cusurinj veri
fumealjea a hiilui -	nipot di hilj
fumealjea a hiiljei -	nipot di hilji

FAMILIA AL YANI

II. Mutrea-u ghini shema di familia al Yani shi dă apandăsi pi antribărlî:

1. Tsi easti Cocio al Yani?
2. Căti teti ari Yani?
3. Tsi suntu Itsa shi Costica?
4. Căts lalănj ari Itsa?
5. Tsi suntu Lena shi Marusha?
6. Căti nurări ari baba Itsa?

III. Spuni cari āntribări cu cari apandăsi corespundeadză:

1. Cari easti aestu ficior?	a/ Un di partea ali mama shi doi di tată.
2. Iu nirdzets?	b/ Cusurină veară.
3. Tsi tsă easti sora a tatăl a tău?	c/ Easti cusurinlu a meu.
4. Căts lalănj ai tini?	d/ Tetă.
5. Tsi soi tsă easti Elena?	e/ La sora a noastră.

IV. Doi căti doi zburăts ti familiurli/familiili a voastri. Va vā agiutā aesti āntribări:

1. Căts cusurinj ai?	3. Desi ai lalănj?
2. Căts dziniri ari baba a ta?	4. Căti cumnati ari mama a ta?

Sã - zburãm ti limba

ADJECTIVI POSESIVI

Adjectivili posesivi sta piningã substantivlu shi exprimã pricãdeari, icã a curi easti obiectul, icã cari easti relatsia anamisa di persoanili.

Eali poati s-hibã:

UN POSESOR

m.sg. a meu a tãu a lui	f. sg.: a mea a ta a ljei	m. pl.: a mei a tãi a lui	f. pl.: a meali a tali a ljei
----------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	--

MA MULTSÃ POSESORI

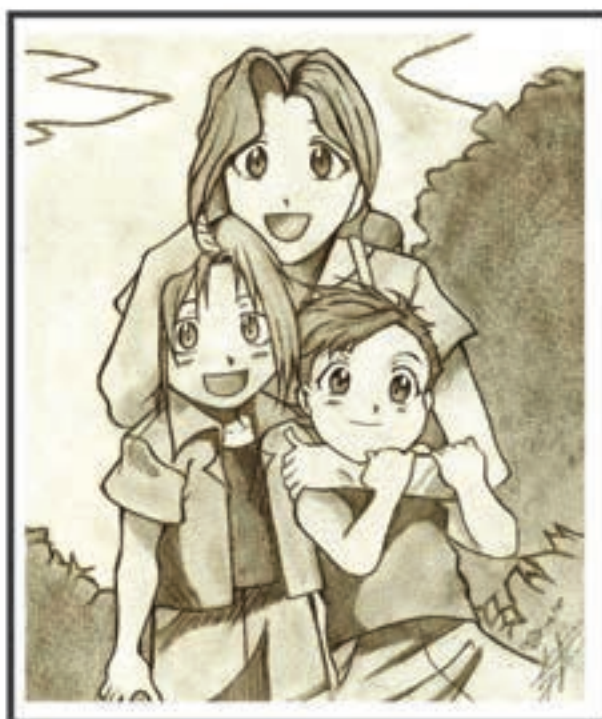
m.sg. a nostru a vostru a lor	f. sg.: a noastrã a voastrã a lor	m. pl.: a noshtsri a voshtsri a lor	f. pl.: a noastri a voastri a lor
--	--	--	--

I. Aflã shi spuni cari suntu adjectivili posesivi tu dialoglu « Familia a mea ».

II. Cu cari adjectivi posesivi pots s-li alãxeshtsã zboarãli actsentuati:

1. Fratili **al Luca** easti profesor.
2. Topa **a ficiorlor** easti tu gãrdinã
3. Cãnticlu **a featilor** easti multu mushat.
4. Cusurinlu **a tãu sh-al Cola** easti ân Beligrad.
5. Stranjili **ali Aghapi** suntu nau.

CÃNDU TINIRLJI AU TINIREATSÃ
CAFTÃ AVEARI SHI MUSHUTEATSÃ,
CÃNDU AUSHESCU
CAFTÃ SÃNÃTATI SHI GHINEATSÃ

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

INTRĂTS MARUSHE TU-ARĂZBOI (CĂNTIC POPULAR)

YANJ TSĂ MARUSHE FURCA-NJ TSĂ,
TĂ-S NĂ TURTSEM USTURA
DADA A MEA S- NĂ AMURTĂ GURA.

INTRĂTS MARUSHE TU-ARĂZBOI
TĂ-S NĂ TSĂSEM VIRDICA
DADA A MEA S- NĂ YASĂ FRICA.

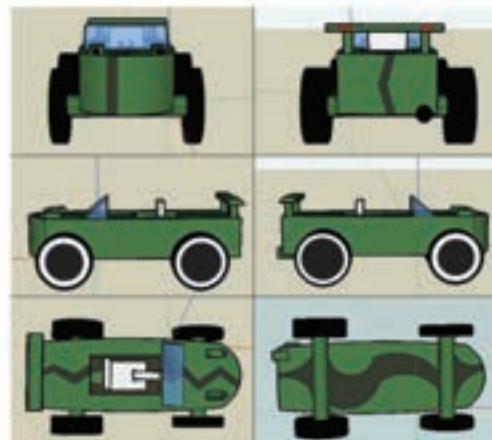
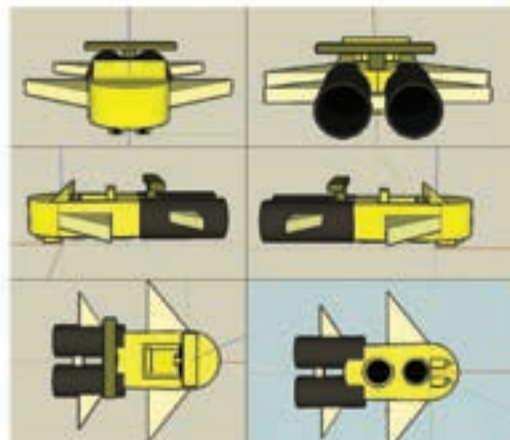
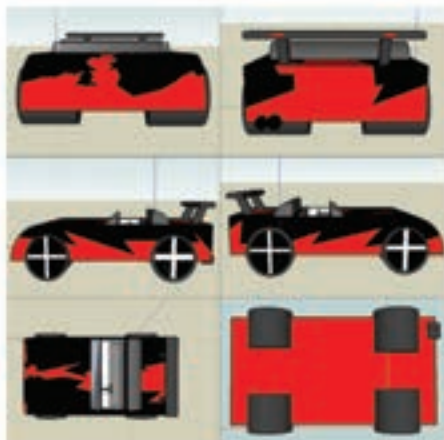
INTRĂTS MARUSHE TU-ARĂZBOI
TĂ-S NĂ TSĂSEM DOAGA
DADA A MEA S- NU NĂ AVDĂ SOACRA.

INTRĂTS MARUSHE TU-ARĂZBOI
TĂ-S NĂ TSĂSEM SATSLJI
DADA A MEA S - NU NĂ AVDĂ FRATSLJI.

SHI A NJEA ĂNJ DZĂC PIRIFANĂ
PIRIFANĂ SH- FĂDULĂ
TSI-S ZBOARĂLI TSI SCOTS DIN GURĂ.

5 MACHINI TI TRANSPORTU

Dascala la spuni a scularlor că va s-ducă la exurzii Calinghi. Fumelji s-hărescu shi ahurhescu s-adară planuri.

Maria: Cu tsi va s-nirdzem până Calinghi?

Dascala: Cu autobus.

Elena: Mini voi s-caliturim cu pampori. Easti ma interesantă, putem s-na priimnăm pit ea, putem s-li videm mushutetsli a patridăljei a noastră, că pamporea nu avină ahăt aghonjea.

Sultana: Io va s-yin ma amănat cu amaxi, cu părintsălji a mei, ma năpoi va mi tornu deadun cu voi.

Maria: Desi vrei s-ti priimnji cu vapori?

Sultana: Da, multu voi s-mi priimnu pit amari.

Elena: Noi tora veara, cu aeroplan vrem s-nirdzem la discurmari, tu Turchii.

Sultana: E, cu aeroplan shi io voi s-azboiru.

Maria: S-vă spun că mini nai ma ghini mi duchescu cându mi priimnu cu bitsicleta pit cāsăbă. Ashi easti ma economic shi hăvaia east ma chischină.

1. Dă apandăsi pi aesti antribări:

1. Cu tsi va s-ducă scularlji la exurzii?
2. Cari va s-ducă cu pampori?
3. Cari va s-yină Calinghi cu amaxi?
4. Cu tsi s-dutsi la discurmari Elena tora veara?
5. Cându s-ducheashti Maria naima ghini?

Ca ajutor

Vocabular nău

calitureadză	- патува	aeroplan	- авион
pampori	- воз	discurmari	- одмор
aghonjea	- бргу	azboairă	- лета
amaxi	- автомобил	bitsicleta	- велосипед
s-toarnă	- се врака	hăvai	- воздух
vapori	- брод	amari	- море

- Ursits, ti iu vā lipseashti bilet?
- Mini va s-nergu Bituli.
- Cāti bileti vrets?

- Vā plācārsescu, dats-nji dau bileti.
- Cāts pāradz easti un bilet?
- Dau suti shi tsindzāts di denari.

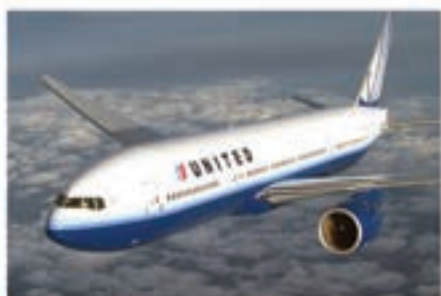
Pampori

Amaxi

Bitsicletā

Aeroplan

Autobus

Vapori

II. Mutrea li cadurli shi apandāsea:

1. Cu cari di aesti machini ti transportu vrei s-calituredz?
2. Cu cari easti ma confortā caliturarea?
3. Cari di aesti machini di transportu va-u aledz ti ma lungā destinatsii?
4. Cari di machinili di transportu tsi li vedz ma ānsus pi cadur easti nai ma economicā?

III. Mutrea lu aestu plan di azbuirari shi discuteadzā cu sotslji a tāi:

La cāti sāhatea agiundzi aeroplanu di Viena?

La cāti sāhatea ānchiseashti aeroplanu di Parijlji?

Azbuirari	Ānchiseari	Agiundzeari	Stop	Durrari
Parijlji AF 433	Parijlji , Frantsii Charles de Gaulle Royssie 12.30	Scopia (SKP), Machi- dunii Alexandru Atsel Marli 14.35	Non-stop	2.05
Austrian OA 779	Viena (VIE), Austrian 13.50	Scopie (SKP), Machi- dunii Alexandru Atsel Marli 15.30	Non-stop	1.40

Sã - zburãm ti limba

PREZENT

Cu **prezentul** spunem cã un lucru s-fatsi tu momentu cându s-zburashti ti el, spunem unã veritati ghegeneralã, unã actsiuni cari va s-facã aproapea tu yinator, a lu ufilisim shi ti naratsii tu loc di un timp tricut.

Tu limba armãneascã ari patru grupi di verbi. Verbili di prota grupã tu prezentul dipisescu pi

		Verbul "cãntã"	
Sg.	Pl.		
1. pers.: ø, u	1. pers.: ãm, em	io cãntu	noi cãntãm
2. pers.: ø, ã, i	2. pers.: ats	tini cãntsã	voi cãntats
3. pers.: ã, i	3. pers.: ã, i	el/ea cãntã	elji/eali cãntã

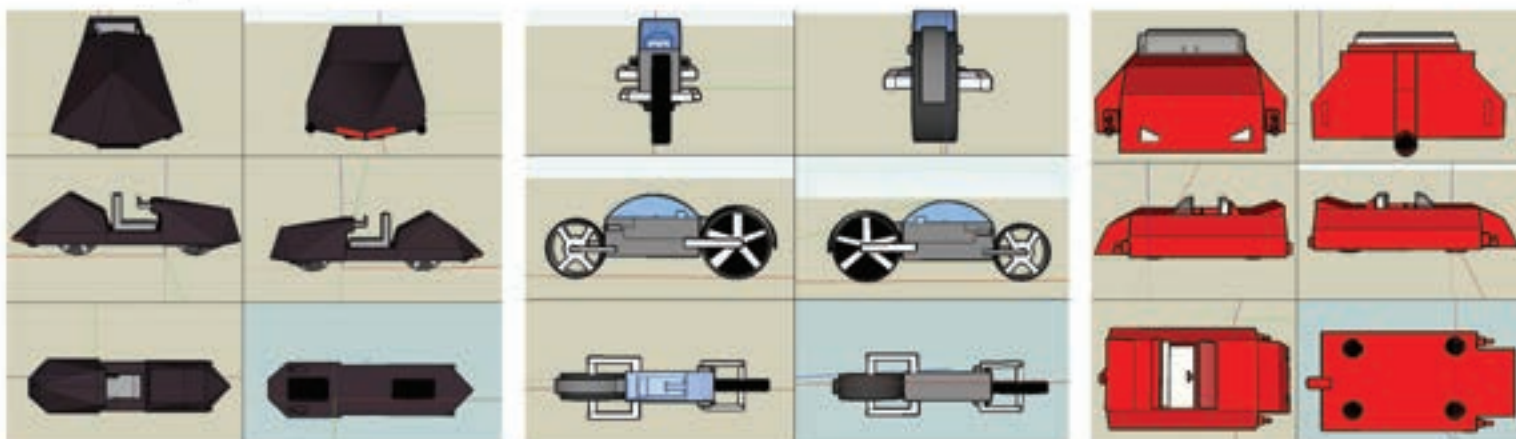
I. Spuni cari di aesti formi di verbul corespundeazã tu frazili:

1. Chipurlu **asunã/ asunãm/ asunji**.
2. Noi **cãntu/cãntãm/cãntats** cãntits armãneshtsã.
3. Featili **inshirã/inshim/inshits** tu ubor.
4. Noi, la sculii **anvitsãm/anvitsats/anvets** nali lucrì.
5. Tini **escu/eshtsã/easti** acasã.

II. Cari di aesti zboarã suntu formi di prezent:

Mutreashti, mãcari, vinirea, ancuprãm, sculii, telefoneadzã, gãrdinã, leagã, polutsii

III. Ångrãpsea tu tetradã tsintsi frazi cu prezent di verbili dit dialoglu "Machini ti transportu".

VÃRNÃ CALI NU - I LUNGÃ, CÃNDU AI BUN SOTS CU TINI

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

Portul armănescu dit Machidunia dit Dat

Portul armănescu easti un di elementili caracteristitsi dupu cari Armănjli s-aleg di alanti etnii. Easti caracteristic dupu avutlu colorit, cu multi detali shi easti unic tu Balcanlu shi ma largu.

Portul muljurescu easti chindisit cu mushati mǎrdzeali, cu ornamenticǎ gheometricǎ, tu colori diferenti. Cǎmeashea easti lungǎ pǎnǎ di dzǎnuclji, cu lundzǎ mǎnits. Fustanea easti adratǎ di penush, di ninti s-anclidi cu nasturi, andzeanǎ easti strimtǎ, a di mesi ǎnghios easti multu largǎ. Lungǎ easti pǎnǎ di sum dzǎnuclji. Portul easti chindisit cu sǎrmǎ tu colori diferenti, cu multi gǎitǎnj. Ari shi ilechi shi poalǎ adratǎ di pinush, ma tu unǎ colori, chindisitǎ cu sǎrmǎ shi mǎrdzeali tu ma multi colori. Pisti poala s-bagǎ bǎrnul, chindisit cu mǎrdzeali di tuti turli, cu cari muljerli Armǎni adra multi formi gheometritsi. Pǎrpodzli suntu adrati di lǎnǎ, suntu pǎnǎ di dzǎnuclji, shi ǎndzeanǎ ari ciori ti lidzeari. Pi cap muljerli Armǎni purta cǎciulǎ, tu formǎ di conus. Distimelea easti chindisitǎ cu mǎrdzeali shi s-purta pisti cǎciula. Cǎciulili a ǎnveastilor eara ma chindisiti, avea aplicatsii tu formǎ di amuri, cu shasi lilici tu colori diferiti, adrati di mǎri mǎrdzeali.

Portul bǎrbatescu easti ma simplu, ma di altǎ parti, atsel tsi u poartǎ, alasǎ impresii di nicuchir la loc. Adrat easti di fanelǎ di bǎmbac, cǎmeashi, ilechi cari easti chindisitǎ cu mushati gǎitǎnj. Pǎndzǎturli suntu adrati di lǎnǎ, pi mesi s-leagǎ cu ciori, di nǎnǎparti ari gǎitǎnj, a dighios pǎndzǎturli s-ǎncljid cu nasturi. Pǎrpodzli suntu pǎnǎ di dzǎnuclji, ampiltiti di lǎnǎ. Portul bǎrbatescu ari cǎciulǎ shi capotǎ ti yarna.

Portul armănescu easti parti di avearea culturalǎ a Armănjlor shi semnu ti egzistari a Armănjlor pit etsli, pi aesti locuri di Balcanlu tut.

I. Completează-u fraza cu zboarăli: scularlji, cāsābālu, aeroplanlu, cusurinlu, featili

1. _____ yin la sculii.
2. _____ s-duc tu teatru.
3. _____ azboairā.
4. _____ easti mari.
5. _____ a mel easti Parijlji.

II. Completează lu substantivlu cu articulu tsi corespondează: -unā, -li, -lu, -ljei, -unui

1. Pāputsā _____ nji suntu nali.
2. Voi s-lu acats fur _____.
3. Lji ded cundilj a _____ ficior.
4. A matsā _____ lji ded peshtsā.
5. Bāgai cljeai pi _____ ushi.

III. Alāxea li zboarăli actsentuati cu pronomi personali:

1. Coli easti dit Machidunii. băneadzā Scopia.
2. Mihaela shi Anghela u vor limba armāneasā. cafi gioi au cias.
3. Nicola, dghivāseshtsā tsiva ? multu vrei sā dghivāseshtsā.
4. Ianā acatsā di atsea parti, dauli s-lu tritsem cadurlu ma-nclo.

IV. Completează-li frazili cu verbul tu prezent:

agiutā, him, easti, zburashti, băneadzā

1. lu _____ a voastrā sor?
2. Luca _____ armāneashti?
3. Noi _____ cāntātori.
4. Elji _____ tu Italii.
5. Anastasia _____ acasā.

V. Bagā li verbili tu plural:

1. Tini māts cash.
Voi _____.
2. Mini escu soatsā cu Maria.
Noi _____.
3. El totna yini la noi.
Elji _____.
4. Io spun atsea tsi easti deliheā.
Noi _____.
5. Ea dormi tu a ljei odā.
Eali _____.

VI. Bagā li adjectivili tu plural:

1. Avets casā mari!
Avets casi.....
2. Ancupru carti mushatā.
Ancupru cārtsā
3. Mutrea amaxi veaclji.
Mutrea amāxi
4. Āngrāpsescu un mesaj njic.
Totna āngrāpsescu mesaji

VII. Leagā lu zborlu cu tradutsirea:

peanarga	- полни
uborlu	- слушнав
umpli	- радост
harauā	- полека
aproachi	- дворот
avdzāi	- приближува

VIII. Completează li frazili cu ajectivi posesivi:

1. Aestā easti casa _____ (tini)
2. lu easti fratili _____ (Nicola)
3. Zoia easti _____ mamā. (noi)
4. lu lucreadzā tatālu _____ (voi)
5. D-nā Crangu, paplu _____ nu easti acasā! (mini)
6. Azā easti _____ dzuā di neashtiri. (tini)
7. Soia _____ băneadzā largu di noi. (noi)
8. Mini va-l aduc cafelu _____. (voi)
9. Māni va s-yinā cusurina _____. (el)

REVIZII - I

A

B

C

D

E

IX. Bag-u litera di cafi cadur piningã descriptsia cari corespondeadzã tu tabela di ma ãnghios:

1.	Easti un veclju cãsãbã mushat.	
2.	Cari suntu atseali muntsã anãltsã?	
3.	Mutrea tsi baltã mari!	
4.	Hoarã a noastrã easti njicã.	
5.	Arãulu curã piningã ponji.	

X. **Adarã tradutsiri a frazilor:**

1. Mini mãc camì di pulji.

2. Dada adarã mushatã pitã.

3. Vrem s-bãgãm multi zãrzãvats tu ghela.

4. Aestã mãcari easti lishoarã.

5. Caloriili nu suntu buni ti sãnãtatea.

XI. *Ångrãpsea frazi cu aesti supstantivi shi adjectivi posesivi: a ta chelchi, a lor cusurin, a noshtsã ficiori, a lor feati, a meali paputsã:*

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

6 DZUA DI PĂZARI

Vinirea easti dzuă di pazardi tu cāsābālu Shtip. Atsea dzuă Armānjli dit cāsābā shi horli di anvārliga ies ān pazardi ta-s ancupārā tsi lā lipseashti, ma shi s-veadā cu soia shi cānuscutsliji a lor.

Sulta: Bunā dzuă Chiratsā. Tsi adari, cum eshtsā?

Chiratsa: Bunā sorā. Tini cum eshtsā?

Sulta: Ghin! Aidi, s-nirdzem deadun s-ancuprām yimishi. Mutrea, ari di tuti: dzardzalini, hearhiti, hiunanits, paponji, auā, aroidi, afinghi...

Chiratsa: Ghini, ma mini lipseashti s-ancupru shi zārzāvats ti acasā.

Sulta: Va s-ancuprām tut tsi vrei. Bunā dzuă doamne!

Vinditor: Bunā dzuă. Ursits, tsi va lipseashti?

Sulta: Meari voi. Cāts pāradz easti un kilā?

Vinditor: 30 di denari!

Sulta: Bāgats nji trei kilats di meari shi un kilā di gortsā. Tsi tinjii au gortsāli?

Vinditor: 80 di denari.

Chiratsa: Mini voi un chilā di meari shi trei chilats di dumati. Cāt fac deadun?

Vinditor: 150 di denari. Desi vrets altu tsiva?

Chiratsa: Va-s ancupru sh-doi kilats di banani. Nji lipsescu shi tseapi, ariz, prashi shi cāstrāvets, ma nu pot s-li portu. Hāristo multu.

Cāt fac ...?
Cāt custurescu ...?
Tsi tinjii au ...?

1. Dghivāsea-u fraza shi spuni desi easti corectā icā alutositā :

1. Lunea, Shtip easti dzuă di pazardi.
2. Sulta va s-ancuprā zārzāvats.
3. Mearili custurescu treidzāts di denari.
4. Chiratsa ancuprā yimishi shi zārzāvats.
5. Ti dumatili shi mearili Chiratsa pālti 160 di denari.

Ca agiutor

Vocabular nāu

totāna	- секогаш	yimishi	- овошје
deadun	- заедно	zārzāvats	- зеленчук
ancuprā	- купува	vindi	- продава
pāradz	- пари	lipseashti	- треба
bagā	- става	tinjii	- цена
fatsi	- чини		

II. Dă apandăsi pi aesti antribări:

1. Cari dzuă easti pāzarea Shtip?
2. Tsi tinjii au gortsāli?
3. Cari va s-ancuprā yimishi?
4. Tsi lipseashti s-ancuprā Chiratsa?
5. Cāt fatsi un kilā di meari?

purdicalji

hearhitā

mer

gortsu

aroidā

hiumanic

pāponj

dzardzalinā

auā

dumat

dumat vinit

cāstrāvets

pipercā

carot

tseapā

alji

prash

- Cāts pāradz li vindzā patatili?
- Un kilā easti yinghits di denari.
- Desi suntu nostimi?
- Cāndu unā oarā va s-ljeai di la mini, totna va mi caftsā.
- Maca easti ashitsi, dā-nj un sac di dzatsi chilats.

III. Spuni cari suntu imishi, a cari suntu zārzāvats :

hearhiti	prashi	amuri
alji	afrandzā	tseapi
dzardzalini	purdicalji	gortsā
meari	caroti	dumati

IV. Aflā lu zborlu cari nu corespondeadzā tu aestu bairu:

1. Ptatati, dumati, ariz, hearhiti, verdzu, balcā
2. Cireashi, afinghi, alj, gortsā, meari, auā

V. Discutats cu sotslji:

Cari yimishi ti tini suntu nai ma nostimi?
Cari zārzāvats li vrei? Cari zārzāvats nu li vrei?

VI. Cāti doi icā trei sculari adrats dialog ti tu marchet, ān pāzari shi spunets lu dininti a sotslor a voshtsrā.

Sã - zburãm ti limba

SUBSTANTIVI

Substantivlu easti zbor cari spuni numi di persoane, prãvdzã, lucrì (obiecturi) shì idei (abstractsii).

Substantivili, dupu sensul a lor, pot s-hibã:

- a) substantivi comuni: cãntits, mama, pãrintsã, tati, cusurin, sots, soi, lali...
- b) substantivi personali: Costa, Nicola, Zoia, Caliopi, Marusha, Steriu...

Substantivili au dau numiri: singular shì plural:

singular	plural
un cusurin	doi/trei cusurinj
unã cusurinã	dau/trei cusurini
un lali	trei lalãnji
soatsã	soatsã
cãntic	cãntits
mer	meari

I. Spuni cari di aesti zboarã suntu substantivi:

mari	casã
featã	gortsu
peshtsã	veclju
noi	cãsãbã
Mihal	cusurinj
njic	mãcãm
sots	schii

II. Aleadzi forma cari corespundeazã:

1. Io am dau carti/cãrtsã.
2. Voi nu-u zburãts limba/limbi italiceascã.
3. Dima bãneadzã tu cãsãbã/cãsãbadz.

TI ANCUPÃ SHI TI VINDI PATRUDZÃTS DI ORI TU MINUTÃ

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

pirmif popular

Ficiorul sh-năpärtica

Fudzea picuraru tu ună padi, sh-aclo imna ună năpärtică mari.

- *O, surată, tsi fats?*
- *Ghini, frate.*
- *Cum eshtsă?*
- *Ghini.*
- *Ma s-mi vrei, s-nji aduts căti ună muldzeari di lapti cafi dzuă, ālji dzātsea năpärtica.*
- *O surată, s-tsă aduc, dzāsi picuraru.*
- *Sh-mini va tsa bag căti ună liră ti cafi dzuă di muldzearea.*

Sh-el s-anvitsă, dzuă di dzuă, di anj di dzāli, dutsea lapti a năpärticāljei. Dupu doi anj di dzāli dzāsi:

- *Tora mini aushii, va s-mor! El avea mash un ficior, aushlu. Va s-pitrec ficiorlu: - "O, ficior, desi shtii tini iu lu duc laptili mini"?*
- *Nu shtiu, bre tate!*
- *Mini lu duc tu filjan shcară. Tora s-lu duts tini. S-nerdză tini aclo shi s-greshstsă: - "Chir Maria, Chir Maria eshi s-ljeai laptili"! Aclo va s-easă un năpärtica mari. Ma tini s-nu ti aspari shi s-nu u cārteshtsă, dzāsi. Ti plăcārsescu, s-nu u cārteshtsă. Mash s-u mutreshtsă, shi s-lji dai laptili. Cāndu va s-fugă ea, tini s-u ljeai gāleata, ea va tsă arucă ună liră.*

S-dusi lailu ficior, mārattu. S-aspāre. Atsea, năpärtica inshi:

- *O, o, o, bāgā caplu nuntru, shutsă coada cătră el, cătră ficiorlu.* Ficiorul – Tăc, - pi coada cu cārli glu, lju arupsi coada pi giunitati. Ea s-shutsă cu caplu –Tăc, - a ficiorlui, sh-cādzu ficiorlu mortu aclotsi.

Aushlu ashtipta ficiorlu s-toarnă:

- *A, a, a, nu nj-vini ficiorlu. Cari shtii tsi lji ari adrată a ficiorlui? L-ari vātāmată Chir Maria. S-nergu s-ved.*

Cāndu s-dusi aclo, cāndu veadi muldzearea amplinā cu lapti, coada ali năpärtica.

- *O, Chir Maria, eshi. lu eshtsă?*
Ea inshi:
- *A, furtate, tsi nji adrash.*
- *Tini tsi nji adrash, more surată. Lu murish ficiorlu a meu.*
- *E, u vedz coada a mea cum easti?*
- *Ah, more surată, tsi nji adrash. Mash un ficior aveam.*
- *Tora ljea-u muldzearea, shi s-nu ti ved nica ună oarā s-yinj aua. Ljea-lu shi ficiorlu, āngroapă lu.*

El lu lo ficiorlu, lu āngrupă. Shidzu vārā doi anj, nu s-dusi tu guva atsea. Dupu doi anj di dzāli s-dusi aclo:

- *Chir Maria, Chir Maria, esh s-beai lapti!*
Dināpoi inshi ea:
- *Tsi vinish, furtate?*
- *S-nā acātsām noi nāpoi. S-nji dai pāradz nāpoi. Ficiorul nji muri. Tini nu nj-dai.*
- *Nu furtate, noi doilji nu him oaspits. Tini, cāndu va mi vedz mini, mintea va tsa si ducă la ficiorlu, dzāsi. A, mini cāndu va ti ved tini, mintea va nji si ducă la coada, ca nji easti giunitati. Pānā tora earam frats. Tora, ni s-nji inj, ni s-tsă yin.*
- *E, lea surată!*
- *Nu, nu, nu.*

Nu lji deadi pāradz shi fudzi.

Azã easti dzua di nashtiri ali Zoia. Ti atsea, deadun cu soatsãli a ljei s-duc tu restorantu ta-s chirniseascã.

Flora: Ti mults anj, dzua di nashtiri Zoia! Sãnãtati shi harau!

Zoia: Hãristo, hãristo tsi vinit azã!

Servitor: Bunã dzuã. Ursits!

Zoia: Vã plãcãrsescu, prota, ti tuts cãti unã beari! Ma, bearea s-hibã aratsi !

Servitor: Vrets tsiva ti mãcari?

Zoia: Tsi avets? Desi putem s-lu videm menilu?

Servitor: Avem carni di pulj, di porcu, di yitsãl, patati hearti, tsãgãrsiti, spetsialiteti di fisulj, guguleani... Li avem nai ma bunili salati di sezonã: di dumatì, cãstrãvets, verdzu, caroti...

Custanda: Ca tsi meni! Cãti unã pitsã ti tuti!

Flora: Shi mini escu ti pitsã.

Servitor: Ursits, pitsili suntu etimi. Bun apetit!

Zoia: Eee, tora poati cãti unã ånglitsatã!

Flora: Super! Ånglitsata nji easti nai ma vrutlu desert!

Zoia: Trei portsii di ånglitsatã, va placãrsescu...

nai ma bunili...

cama vrutlu...

I. Dã apandãsi pi aesti antribãri:

1. Cari ari dzuã di nashtiri?
2. Iu suntu Zoia shi soatsãli a ljei?
3. Tsi loarã featili ti mãcari?
4. Cãti soatsã suntu cu Zoia tu restoranlu?
5. Tsi loarã soatsãli ti desert?

Ca ajutor

Vocabular nãu

nashtiri	- раѓање	mãcari	- јадење
chirniseashti	- части	carni	- месо
etimi	- спремни	pulj	- пиле
bun apetit	- добар апетит	porcu	- свиња
beari	- пијалок	yitsãl	- теле
guguleani	- печурки	hearti	- варени
ånglitsatã	- сладолед	tsãgãrsiti	- пржен

Situatsii:

- Tsi măcari s-adrăm ază?
- Mini voi carni di pulj.
- Desi vrei shi tsăgărsiti patati?
- Poati, ma voi shi salată cu masini.
- Sh-ti mini atsea easti nai ma bună salată.
- Alo, restoran "La maia"?
- Da, ursits!
- Voi s-rezervedz ună masă ti patru inshi.
- Da, ti cându shi la cătili săhatea?
- Ti tsină, mări la săhatea 8.00 dixeara. Vrem s-măcăm tsiva ma traditsional.
- Nu-ari problem, avem tut.

II. Cari măcări li vrei nai ma multu?

1. Tsi măts ti gustari/ prăndzu/ tsina?
2. Cari easti nai ma nostim desert?
3. Tsi shtii s-adari ti măcari? Salată? Sendvici?

**Gustari
Prăndzu
Tsină**

III. Ānvitsats lu dialoglu di ma ānsus shi giucats-lu. Putets s-lu alăxsits.

IV. Tu grupă giucats situatsii tu restorantu dupu modelu a dialoglui « Bun apetit».

Să- zburăm ti limba

Adjectivlu calificativ easti zbor variabil tsi spuni ună calitati di ună personă, di un lucru ică di ună abstractsii.

Ari dau graduri ti adjectivi calificativi: comparativ shi superlativ

Comparativ:

1. Costa easti ma mari di Yoryi.
2. A tău cântic easti ma veclju di a meu.
3. Lali easti ma analtu di tini.
4. Crushuva easti ma mushat cāsăbă di Pärlep.
5. Voi avets ma njic ubor di noi.

Superlativ:

1. Yoryi easti nai ma marli scular tu clasa.
2. Aestu easti nai ma veclju cântic armănescu.
3. Lena easti nai ma mushata feată.
4. Crushuva easti nai ma analtu cāsăbă pi Balcan.
5. Vasili easti nai ma njic ficior tu familia a noastră.

Exercitsii :

I. Află-l zborlu cari nu corespondeadză tu aestu bairu:

1. gros, pâni, analtu, shcurtu, tinir
2. greu, lishor, gioacă, uscat, chischin
3. suptsări, analtu, tinir, el, bun

II. Spuni tu cari frazi ari comparativ ică superlativ:

1. Limba italichească easti ma lishoară di limba ghermănească.
2. Noi him nai ma cunuscutsliji cântători.
3. Sculia a mea easti ma mari di sculia a ta.
4. Puilu cântă nai ma mushat di tuts.

TU OALA ANVĂLITĂ, MUZGA NU ASCUCHI

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

PITĂ CU OAUĂ

Retseptă ti pită cu ouă

Contsăniri:

- 5 peturi teasi acasă (½ kg di peturli ancuprati)
- 2 litri lapti
- 10 ouă
- sari dupu gustu
- untulemnu

Modus di adrari:

Tu umtă tavă s-bagă un petur. Patru peturi s-coc, dupu atsea s-frăngu shi s-bagă tu tăvă. Pi supără peturili s-asprucuchescu cu untulemnu. Laptili s-ângăldzashti niheam shi cându s-tradzi nanăparti, tu laptili s-arucă dzatsi ouă, cari ninti atsea ghini s-mintescu. S-bagă shi niheam sari, (cari cât va). Mintiti ghini, laptili, oauli shi sarea, s-vearsă pisti coaptili peturi tsi suntu tu tava. Tu soni, nica ună oară, peturli cu laptili shi oauli s-asprucuchescu cu untulemnu. Ashi andreaptă, pita cu ouă s-bagă ti cutseari.

8 SH-MĂCAREA EASTI SĂNĂTATI

Ază easti dumănică, dzuă, cându familia tută s-adună pi prândzu. Piha, deadun cu mamă-sa andreg prândzu familiar:

Piha: Mamo, aidi s-adrâm ună surpriză ti tuts!

Mama: Poati! Un spetsialitet cu fisulj.

Piha: Tsi tut lipseashti s-avem ti atsea măcari?

Mama: Atsea easti tavă di fisulj, tu cari va-s băgăm tseapi, alju, piperchi, niheam maghdanos, chiper, sari, dumatili va li taljem ca moneti, va li ardăpsim dipi supră, shi tu soni va s-băgăm aica.

Piha: Mutrea ghini mash s-nu hibă cu multi calorii. Shtii ca tati nu lipseashti s-măcă ahtări măcări.

Mama: Nu, nu easti cu multi calorii. Āndreadzi sinia!

Piha: Ursits tuts, shidets pi masa!

Tati: Tsi avem ti măcari? Shtits că a mea nai ma vrută măcari easti carni di porcu cu guguleani shi patati.

Piha: A, nu tate, tini di ispeti a sănătatiļei nu lipseashti s-măts ahtări greali măcări. Ază avem un spetsialitet cu fisulj.

Chiratsa: Dupu atsea ari yimishi, purdicālji shi meari, că tu eali ari vitamini!

Mama: Aestă măcari easti multu nostimă!

Ca agiutor

Vocabular nău

prândzu	- ручек	sănătatiļei	- здравјето
chiper	- црвен пипер	greali	- тешки
aica	- павлака	nostimă	- вкусно
ispeti	- причина	fisulj	- грав

I. Dă apandăsi pi aesti antribări:

1. Cari adară măcari?
2. Tsi prândzu adară ti dumănică?
3. Tsi tut easti lipsită ti spetsialitetlu cu fisulj?
4. Tsi yimishi va s-măcă dupu prândzu?

Situatsii:

- Tsi măcăm ază?
- Ljea un hamburger!
- Shtii că atsea nu easti bună ti sănătati, sh-nitsi ti mushuteatsă!
- Ghini dzăts! Lipseashti s-minduim sh-pi linia. Em, tsi s-măcăm?
- Io dzăc s-lom un pescu di pi gril shi salată veardi.

Pita di curcubetă :

Contsăniri: 20 di peturi
 ună curcubetă di mesi
 200 gr. zahari
 150 ml untulemnu shi umtu
 100 ml lapti
 200 gr di nuts
 tsimet

II. Tsi mindueshtsă, cari di aesti măcări ică producti suntu buni ti sănătati?

camii heartă	guguleani
oauă tsăgărsiti	piperci tsăgărsiti
pasta	auă
camii tsăgărsită	curcubetă
pescu	salată di verdzu

Modus ti adrari: Prota, adunats aloatlu! Băgats-u curcubeta sărmată pi foc cu laptili, nutsli shi zaharea, shi alăsats-u s-herabă! Ti atsea oară tindets peturli (ică loats peturi di ancupărat). Căndu dit curcubeta va s-hirisească apa cu laptili shi va s-moalji, băgats tsimetlu shi trădzets-u di pi foc! Undzets-u tava cu umtu shi ardăpsits-li peturli, cafi ună aspurcuchită cu untulemnu shi umtu. Pi 7- li shi pi 14-li di petur băgats di curcubeta.

Cutsets-u pi 200 di gradusi, vără 20 di minuti.

Scutets-u shi pispilits-u cu zahari mătsinată.

Bun apetit!

Sã- zburãm ti limba

IMPERATIV

Imperativlu spuni unã comandã, icã un ordin, vãrnã plãcãrii, urseari.

S-ufilizeashti mash la persoanili a 2-a (singular shi plural).

1. Mutrea ânsus!
2. Grea cama cu boatsi!
3. Zbura cama agonjea!
4. Dutsets-vã acasã!
5. Yinits cama agonjea!

Prezent di « Bagã »

Io bag	Noi bãgãm
Tini bats	Voi bãgãts
El/ea bagã	Elji/eali bagã

Imperativ

Bagã !	Bãgats !
--------	----------

Prezent di « Fatsi »

Io fac	Noi ftsem
Tini fats	Voi ftsets
El/ea fatsi	Elji/eali fac

Imperativ

Fã !	Ftsets !
------	----------

I. Aflã li formili di imperativ tu retsepta ti Pitã cu curcubetã

II. Cari frazã easti cu imperativ ?

1. Adunã li stranjili di nafoarã!
2. Voi cãntats veclji cãntits.
3. Tsãnets minti iu s-aflã aestã casã!
4. Tini angrpseshtsã carti.
5. Mutrits lu filmul aestu!

III. Cari frazã easti ordinã icã plãcãrii

1. Loats lãcumì, vã plãcãrsescu!
2. Tats, nu zburã!
3. Ti plãcãrsescu, nu-arucã carti âmpadi!
4. Mãcats yimishi, bun easti ti sãnãtati!

TSI BATS ÃN GURÃ S-VEADI SHI PI FATSÃ

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

YIMISHI

Di yimishili di veara
măcu cafi seară
di cireshlu aroshu
simitsa mash u scoshu,
di dzardzalinlu coptu
măc dinaoara căti optu,
a purnili-njari,njari
nai ma multu li am tu vreami.

Shi toamna cându yini,
altă yimishi na vini,
mearili coapti
ma buni suntu shi di lapti,
hearhitlu pimibiliu
mi adar tutlu căfilu.

Di galbinlu gătunj
nu ari ma bun,
ma shi gortsăli li voi
eali multu s-măcă la noi,
shi muciashi moali
s-afla ăn cali.

Multu voi sh-aluni
ca eali suntu multu buni,
nutsli sânătoasi shi groasi
di eali avem amplini casi.

Shi depoaia yarna candu ini
yimishili na fac ghini,
aoatsi easti banana
cari easti fără mana,
ea u va nai ma multu Ana,
a shi ananaslu tropic
ti noi easti yimishi exotic.

Atseali suntu yimishili
cari li măc mini,
shi a vau s-va facă ghini.
Sh-vără yimishi cara s-agărshii
cana nu cutughursii,
voi alta yimishi căftats
ma buni ta s-aflats,
shi tu căntic s-li bāgats
ca yimishea importantă easti,
cu ea mari s-creashti
nostimadă bună ari
dulsi easti ca njari,
cu calorii shi vitamini
eali suntu ămplini
ti atsea bună sânătati am mini.

Zoitsa Mitreva

9 CUM EASTI CHIROLU ?

Azā sh-māni, pisti tutā teritorii ali Europa, chirolu va s-hibā arcoari cu niori, va-s da neau pi anāltsāli pārtsā shi ploai pisti Mediteran.

Tu Machidunii, tut ashi, va-s da ploai, a va-s aibā shi vintu. Pi ma anāltsāli pārtsā va-s cadā neau, a tu partea di tu Ascāpitat va-s aibā shi multu neguri.

Di māni va-s cadā shi temperatura, partea di Dat shi di Aratsill, la 7 sāhatea tahinima, temperatura va-s hiba sum zero, a tu niscānti pārtsā va-s hibā shi 10 gradusi sum zero. Madan la partea di Not, la sāhatea 2 după prāndzu, temperatura va-s hiba pisti zero shi va-s āntsearnā ploai cu neau.

Nai ma arcoari va-s hibā Crushuva, a nai ma cāldurā Ghurghulia.

Nu ashtiptats soari aesti dzāli!

I. Dghivāsea-u meteo prognoza shi spuni desi aesti frazi suntu corecti icā alutusiti:

1. Pi Mediteran va-s da multā neau.
2. Pit tutā Europa va-s aibā soari.
3. Tu Machedonii va-s cadā ploai shi neau.
4. Temperatura va-s hibā nai ma apusā Crushuva.

Cadi neau...
Va-s da ploai...
Bati vintu...

Ca ajutor

Vocabular nāu					
chirolu	-	време	cadi	-	паѓа
arcoari	-	ладно	neguri	-	магла
nior	-	облаци	gradusi	-	степени
neau	-	снег	madan	-	освен
ploai	-	дожд	āntsearnā	-	роси
vintu	-	ветер	cāldurā	-	топло
			soari	-	сонце

Clima tu Machidunii

- Cum easti chirolu ază, Scopia?
- Ază chirolu easti bun, ari soari shi easti căldură.
Ma, ti măni spun că va-s arcureadză.

**Dat
Ascăpitat
Aratsili
Notlu**

II. Cum easti chirolu la noi tu cafi sezonă anuală

Yarna

Primuveara

Veara

Toamna

- Alo, Mihaela, va-s inshim toara seara?
- Salut, Anghela! Nu shtiu, chirolu nu fatsi, bati vintu, da neau...
- Ashi easti, ma multu voi s-u ved piesa tu Teatrul a tinirlor.
- Uf, cându va-s yină primuveara! Soarli ăngăldzashti, livă bati...

III. Discutats anamisa di voi :

Cari chiro nai ma multu lu vrei shi ti tsi?

Sã - zburãm ti limba

Yinatorlu spuni un lucru, unã actsiuni tsi va s-facã di aua shi ãnclo, tu chirolu tsi ini, tu yinator.

YINITORLU S-ADARÃ CU: VA + S- +VERBU TU PREZENT

Exempli:

1. Mãni **va s-nergu** la lucru.
2. Noi **va s-mutrim** un film.
3. Dupu unã stãmãnã **va s-nirdzem** Sofia.
4. Tati **va s-ancuprã** meari.
5. Astara **va s-mutrim** film.

I. Spuni cari di aesti frazi suntu tu prezent sh-cari suntu tu yinator:

1. Miha va s-easã tu cãsãbã.
2. Io escu la sculii.
3. Noi va s-nirdzem la contsertu.
4. Elji mutrescu un bun film.
5. Pãrintsãlji a tãi va s-aleagã nau casã.
6. Featili ancuprã nau stranji.
7. Dumãnicã va s-da neau.
8. Dupã un mes Piha va s-toarnã di Bucureshti.

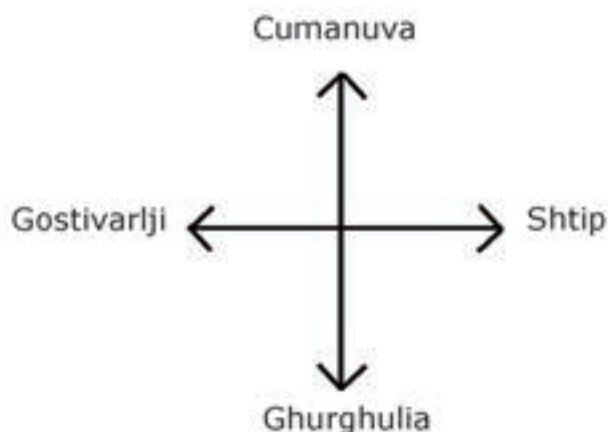
II. Spuni ti cafi cãsãbã di cari parti di Machedonia s-aflã (Dat, Ascapitat, Aratsili, Notlu)

Verbul "easti"

Io va s-escu	Noi va s-him
Tini va s-eshtsã	Voi va s-hits
El/ea va s-hibã	Elji/eali va s-hibã

Verbul "ari"

Io va s-am	Noi va s-avem
Tini va s-ai	Voi va s-avets
El/ea va s-aibã	Elji/eali va s-aibã

CARI MUTREASHTI VINTUL - NU SEAMINÃ,
CARI MINDULASHTI LA NIORI - NU TSEATSIRÃ

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

VINI VEARA SH-PRIMUVEARA
(cântic popular)

Vini veara sh-primuveara
pisti dzenj bătea fluiarea,
pisti dzenj sh-bătea fluieare,
pulji sh-cânta di dimneatsa.

Pulji sh-cânta di dimneatsa,
tă-s dishteaptă mushuteatsa,
tă-s dishteaptă mushuteatsa
arburli tora franghiră.

Arburli tora frănghiră,
furlji pădurili arăiră,
furlji pădurili arăiră,
oili muntsălji sh-alinară.

Oili muntsălji sh-alinară,
picurarlji cutar adrară,
picurarlji cutar adrară,
chihăljeadzlji stănj băgară.

Nica ari chiro s-alidzem cum va-u ufilisim natura di anvãrliga. Cara s-li ufilisim resursili dit natura nicuchireashti, va-u alãsãm natura tu ma bunã situatsii ti ghegeneratsiili dupu noi.

Bilioni shi bilioni di oaminj bãneadzã pi planeta a noastrã. Cafu un om ari lipsiturã di loc ti bãnari, casã, lucru shi ashu ma-nclu. Ma ari lucruri cari cafu un di noi poati s-li adarã tã s-lu aviglem loclu pi cari bãnãm. Cafu un poati s-li aibã angãtan parcul, locurli iu s-agioacã fumeljli, gãrdina dininti a casãljei a noastrã. Putem sã-siminãm lilici shi ponj, s-u adrãm anvãrligarea a noastrã ma mushat loc ti bãnari. Lipseashti s-ãnvitsãm s-li reufilisãm shi retsiclãm cartea, plastica, aluminiumlu sh-ilia.

Cafu individuã, yiu organismu ari lipsiturã s-adilji hãvai spãstritã. Ma, di ispeti a multilor fãbrits ti stranji, ti mãcãri, machini icã amãxi cari li avinãm, ari mari polutsii. Putem s-u njicurãm polutsia cara s-imnãm, din chiro ãn chiro, icã s-ufilisim urbanili autobusi, ãn loc s-avinãm amãxi.

Dupu aerlu, apa easti esentsialã ti banã. Apa u ufilisim ti multi lucruri: ti beari, lari, adãpari... Ma, chischina apã, din dzuã ãn dzuã, tut ma putsãn u ari. Cafu un di noi lipseashti cu angãtan s-u hãrgeascã apa, s-nu arcãm cuprii pit arãurli, baltili...

1. Dghivãsea-l textul shi apandãsea:

1. Desi easti amãnat s-u ascãpãm Planeta a noastrã?
2. Di tsi easti polutsia?
3. Cari suntu dauili nai ma esentsiali lucruri ti bana a oaminjlor?
4. Tsi lipseashti s-adrãm s-li aviglem resursili di apã?

Ca agiutor

Vocabular nãu

nica	- ušte	polutsii	- загадување
anvãrligarea	- околина	njicureadzã	- намалува
nicuchireashti	- домаќински	adãpari	- поливање
cafi	- секој	chischinã	- чиста
lipsiturã	- потреба	putsãn	- малку
avigljeari	- зачувува	ãngãtan	- внимание
		cuprii	- отпадоци

Polutsii STOP !!!

Catsi turlii di polutsi ari?

Polutsi a loclui

Polutsi a aerlui

Polutsii a apilor

Polutsii sonoră

- Tsi easti nostimă ciocolada! Ia ună cumată!
- Haristo! Ee, nu arucă cartii âmpadi!
- Ti tsi? Va-u aduna cupriarlji!
- Ashi cara s-arcăm tuts, tsi va-s hiba anvărliga!?

II. Tsi mindueshtsă ti aestă situatsii? Desi ari ahtari situatsii tu bana di cafî dzuă?

III. Spuni trei lucrî cari li vedz anvărliga di tini tsi nu ts-au hari:

Zgomot di machinili, cuprii anvărliga, hărtii tu ubor di sculii, pundză di nailon pit cămpuri, anjurizma di bizir dupu machinili ti transportu, shushili di plastică tu arău...

IV. Tsi pots s-adari ta-s aibă ma niheam polutsii?

Sã - zburãm ti limba

ADJECTIVI DEMONSTRATIVI:

Ti aproapea: aestu

Singular

Plural

m.nom.ac.	aestu	Aeshtsã
g.d.	alãshtui	alãshstor
f.nom.ac	aestã	aesti
g.d	alishtei	alãshstor

Ti di parti: atsel, alantu

m.nom.ac.	atsel, alantu	atselji, alantsã
g.d.	atselui, alãntui	atsilor, alãntor
f.nom.ac	atsea, alantã,	atseali, alanti
g.d	atsiljei, alintei	atsilor, alãntor

I. Spuni cari di aesti formi nu corespondeazã tu aestu bairu:

1. aestu om, aeshtsã ficioni, a mea dadã, aestã muljeari, alantã casã
2. aestu cãni, a lor dadã, aesti firidz, alanti ushi, atselji lãcrãtori
3. atseali doamni, aeshtsã bãrbats, a voastrã casã, atselji prashi, atseali gortsã

II. Tu cari di frazili suntu ufilizati adjectivi demonstrativi:

1. Noi vinim di vacantsã.
2. Anoshtsã sots suntu la discurmari.
3. Lji ded mãcari atsiljei muljeari.
4. Lji dideshi pãradz atselui ficion?
5. Muljerli suntu livendi.

**MASH UNÃ PLANETÃ AVEM!
S-U VIGLJEM!**

DI CULTURA A ARMĂNJLOR

SH-EARA DOI FRATS

(pirmif popular)

Sh-eara doi frats. Avea tată shi dadă. Ghini ma, tu vără hoarâ, mari ashitsi, avea lamie, sh-ea, până nu măca vără om di hoarâ, nu didea apă. Pumpa di apă nu u scutea. Aeshtsâ doi frats criscură mări shi lji dzâc a dadă săi:

- *Dadă, tsi iasti lucurlu? Iu easti tată nju anostru?*

Ea nu lă spunea ca lji eara frică s-nu s-ducă sh-elji aclotsi. Sh-ună oară la spusi:

- *Ari tu ună hoarâ ună fântână mari shi atsea fântână ân hoarâ, până s-nu măcă căti un om, nu siligheashti apă. Tu hoara atsea iasti tată-tu.*

Doilji ficiori eara dzeaminj. Atsel lu trapsi, sh-lji dzăsi:

- *Frate, imnă s-fătsem muabeti, sh-intrară tu ună cunachi. – Vedz cătsutlu aestu? Va lu bag pi tăvani. Cara s-chică di cătsutlu sândzâ, s-shtii ca escu chirut.*

Sh-fudzi aestu. Scoală dimneatsa curundu, neardzi ca pit muntsă sh-veadi ună casă njică. S-apruche aclotsi. Tu casa atsea, băna vămă muljeari moashi. Lu apruche:

- *Pot s-năptets la voi?*

- *Imnă.*

Intră.

- *Dats nji niheam apă s-beau.*

- *Nu ari ca easti lamia. Ună oară tu stământă lom apă sh-cama nu avem.*

- *Cum? A, dzăsi, - tată-nju va s-hibă auatsi vătâmat, lji ticneashti a ficiorlui.*

Să scoală el dimneatsa curundu sh-veadi barăbani didea atumtsea:

- *E, avdzăts oaminj, azălamia va-u măcă feata a amirălui. S-inits s-umplets apă la unăspră sâhatea.*

Aestu avdi. Tradzi, s-dusi aclo el. Veadu s-aproachi oaminj. Vini aclo. Acătsă s-treambură loclu, iasi lamia sh-dzătsi:

- *Ază va-u măcăm feata a amirălui.*

Aestu dzătsi:

- *Nu, mini.*

S-acătsară cu lamia, dighos, pisupră, ună, alantă sh-u măcă el. Shi s-disfeatsi apa. Umplură oaminjlji apă sh-fudziră. Frati-su tora s-dutsi aclotsi, veadu, di cătsutlu chică sândzâ:

- *A, dzăsi, frati-nju muri. Lu ari măcată.*

El vrea s-lu adară idghul lucru. Măsa nu lu silighea. Ma el s-dusi la moashea aclotsi. S-dusi el, cama vârtos demec.

- *A, dzăsi, auatsi frati-nju va s-hibă.*

Inshi amirălu, dzăsi:

- *Cari va-u ascapă a mea feată ază, va lju dau ti muljeari, ti ânveastă s-u ljea.*

Sh-aestu dzăsi:

- *Mini va-u ascap, mini va-u ljeau.*

- *Bună.*

Trimbură loclu, inshi lamia cu shapti capiti. Lji taie tuti ună dupu alantă, ună dupu alantă. S-dusi la amirălu, u căftă hilji-sa.

- *Mini tsa ded zborlu. Va tsu dau feata.*

Sh-dipoaa s-featsiră avuts. Apa s-silighei daima shi oaminjlji putea s-bea totna cându vrea.

I. Bagă li substantivili tu singular ică tu plural:

1. Nico tricū tu **casă** nau.
_____ a noastră suntu mări.
2. Zoia mutreashti un **cadur**.
Zoia ari multi _____.
3. Noi bânām tu **căsăbă**.
Tu _____ dit Machidunii
s-bânăeadzā bun.
4. Io am **bitsicletă** aroshi.
Sotslji a mei au _____njirli.

II. Tu tabela bagă li adjectivili calificativi deadun cu substantivili (comparativ shi superlativ)

Elena anveatsā tu nai ma marea sculii tu cāsăbă. Atsea sculii easti ma mushatā di tuti alanti. Tu sculia a ljei anveatsā nai ma multsā sculari. Ma mari nimir di scularlji suntu di tu cāsăbālu, ma unā parti di elji suntu di horli di anvārliga. Nai ma vrut cias lă easti limba armănească. Ma multi ciasuri au gioi. Nai bunā soatsā ali Elena lji easti Mihaela.

Comparativ	Superlativ

III. Bagă li frazili tu imperativ:

1. Voi ashtiaptats nafaorā.
2. Tini mutreshtsā ghini.
3. Voi lucradz ma ghini.
4. Tini dghivāseshtsā cārtsā.
5. Voi nu cāntats azā.

..... !
 !
 !
 !
 !

IV. Bagă lu semnul « X » dupu frazili cu yinitor:

1. Noi va-s nirdzem la teatru, mări. ----
2. Voi mēcats yimishi. ----
3. Tsi va-s adrats astarā? ----
4. Cāndu va-s agiungā sora a ta? ----
5. Io easti dascala a noastră? ----

V. Completează li frazili cu adjectivili demonstrativi :

aestu, aesti, aestă, aeshtsă, atseali

1. Mini li cānoscu feati.
2. Voi nirdzets la piesă?
3. Ficiorlji li vor muntsă aclo.
4. Shedz pi scamnu.

VI. Scoati li adjectivili posesivi shi demonstrativi dit textul shi bagă li tu tabela di ma-nghios:

- Aestă easti casa ali teta a mea. Atsea ma-nclo easti al Alexandru, cusurinlu a nostru.
- Aeshtsă cari suntu?
- Atselji suntu părintsālji a lui, a dinăpoi suntu baba shi paplu a mei.
- Aestu easti tatălu a tău ca tinir, shi featili atseali suntu surārli a lui.

Adjectivi posesivi	Adjectivi demonstrativi

VII. Completează li frazili cu adjectivili demonstrativi:

1. _____ veară eara multu căroari.
2. Fratslji _____ suntu multu tinjisits.
3. _____ feati suntu mintimieni.
4. Lji ded lilici _____ feată.
5. Ushea _____ easti dishclisă.

VIII. Āngrăpsea cum va lu trets vichendlu. Ufilisea lu planlu di ma ānghios ca agiutor:

să scoală la 10 sähatea tahinima
adară exercitsii ti dishtiptari
gustă cu taifa/familia
andreadzi udaia shi ascultă muzică

mutreashti TV
easi cu sotslji tu cāsăbă
s-toamnă amănat

.....

.....

.....

.....

.....

TEST TI AUTO-EVALUATSII

1. Pot să zburăscu ti mini shi ti sotsliji a mei.
2. Shtiu s-caftu shi s-dau informatsii ti la sculii.
3. Pot s-adar descriptsii a obiectilor shi a lucrilor di anvărliga.
4. Pot să zburăscu ti cāsābālu a meu.
5. Shtiu să zburăscu ti taifa a mea.
6. Pot s-antreb ti soia alāntui.
7. Pot s-angrāpsescu calezmatā a unui sots.
8. Achicāsescu shi pot să-zburāscu ti activitāts tu prezentu.
9. Shtiu s-lu ufilisescu vocabularlu ti machinili ti transportu.
10. Li shtiu numili di yimishi shi zārzāvats shi pot s-li ufilisedz.
11. Pot s-caftu shi s-dau informatsii ti pāzari.
12. Shtiu s-adar converzatsii pi armāneashti tu restorantu.
13. Achicāsescu shi pot s-dau ordini icā plācārii.
14. Achicāsescu retsepti di ma simpli mēcāri armāneshtsā.
15. Pot să zburāscu cari mēcāri suntu buni ti sānātatea.
16. Achicāsescu prognozā ti chirolu.
17. Pot să zburāscu ti clima shi chirolu.
18. Shtiu să zburāscu ti planurli ti yinitor.
19. Achicāsescu texturi pi tema di ecologhii.
20. Pot să zburāscu ti apurarea a naturāljei.

PIRMIFI

FEATA CU AROSHI CĂCIULITSĂ

Ună oară shi un chiro, sh-eara ună feată njică. Di tuti fititsli, ea eara nai ma mushată. Măsa u avea ca pāpushi. Feata totna purta aroshi căciulă. Cari u videa lji grea:

- Căciulitsă aroshi!

Ună dzuă măsa u plăcārsi, s-ducă măcari la babă sa. Lju băgă tu ună căneștră, u anvāli cu ună misali, u ligă ghini shi lji dzāsi:

- Căciulitsă aroshi, ta s-nerdză la babă-ta, lipseashti s-trets un munti, ună păduri. S-nu ti agārsheshtsă, s-ti ljea noaptea tu păduri, cătse aclo easti shi luplu!

- Nu dadă a mea, nu va s-armān tu munti, va s-nergu andreptu la baba.

Cāt agiumsī tu păduri, vidzu multi lilici: aroshi, galbini, viniti, albi shi alti.

- Aidi s-adun āndau lilici ti baba!

Ma, s-agārshi, shi tricū oara. Luplu u vidzu, s-apruche shi lji dzātsi cu dultsi boatsi:

- Tsi adari aua tini Căciulitsă aroshi?

- Mea, adun lilici ti baba, s-lji li duc cu măcarea tsi nju deadi dada. Va li duc la baba cari sheadi multu largu di aua.

Cāt avdză luplu aesti zboară, sh-frică mājli shi s-mindui:

- Va-u alas feata, va s-alag, va s-nergu tu casa a moashiljei, va u măc, shi cāndu va s-ină njica, va u măc shi ea.

Shi ashi s-featsi. Cāndu agiumsī Căciulitsă aroshi, veadī ushea disfaptă. U dishclidi shi greashti:

- Eeeeeeeee, iu eshtsă babo?

- Aua - dzātsi luplu. S-anvārti tu yiambulii shi s-idea mash niheam fatsa a lui.

- Cātse babo ai astari boatsi?

- Ca escu niheam lāndzidă, Căciulitsă aroshi!

- Cātse babo ai mări oclji?

- Ta s-ti ved ma ghini!

- Cātse babo ai mări ureclji?

- Ta s-ti avdu ma ghini!

- Cātse babo ai mari gură?

- Ta s-ti măc ma ghini!

Shi u aricheashti luplu Căciulitsă aroshi shi u măcă di ună oară. Deapoea s-arucuti shi cādzu tu somnu. Tricū un avinitor cari avina pulji shi agrimi. Lji greashti a moashiljei, ma ea nu apāndāsi. Intră nuntru shi lu veadī luplu arcutit.

- Ah, ah, tsi adrash...

Sh-dină oară lji da cu lemnul. Dit briclu a luplui inshiră Căciulitsă aroshi shi baba sa. Dauli eara hārīoasi ca aestu om lă agiută. Dupu atsea, tājeară briclu a luplui shi lju umplură cu chetsāri. Cāndu s-dishtiptă luplu, vrea s-bea apă. Cāndu s-aplică s-bea apă, chetsārli tsi li avea tu bric, lu arucutiră tu arău.

DOILJI SOTS TSI NU LĂ EARA FRICĂ

Sh-eara doi sots, shi s-acătsarā cāuli cā nu lă easti frică di tsiva. Unlu dzāsi:

- *Nu nji easti frică di tsiva!*

Sh-alantu dzāsi:

- *Shi a-njea nu nji easti frică di tsiva.*

Shi ashitsi s-acătsarā cāuli. Avea vārā gioni cari eara mortu di ma ninti. Sh-tsi cāuli va s-acatsā?

- *Aidi s-ved, pots tini s-nerdzā pi groapa a ficiorlui, shi s-fridz njel, noaptea?*

Sh-aestu: - *Va s-nergu, titsi s-nu nergu, dzāsi.*

Atsel alantu s-dusi dzua, sh-intrā tu groapa a ficiorlui, intrā nuntru. Alantu sots, cāndu vini noaptea, apreasi foc, shi cāt s-āngăldzā loclu, aestu dit groapă duchi ca ari foc shi scoati mână nafoară. Aestu cāndu veadi mână di om, lu agudeashti cu ciumaga:

- *Tradzi-u mână!* Aestu s-tradzi napoi. De, de, iara scoati mână aestu dit groapa. - *Abre, tradzi mână, cā va ti agudescu. Noi tsi bānām nu avem tsi s-măcām, , shi a vau mortsālor va vā didem?*

Aestu vidzu cā nu ari hāiri, ca nu poati s-lu asparā sotslu.

Aestu lu fripsi njelu shi s-dusi aclotsi. Aestu inshi dit groapă:

- *E, dzāsi, lu fripsesh njelu. Halali s-tsā hibā, delihea nu tsā easti frică. Shi mini nu nji eara frică tsi intrai nuntru tu groapa, ama io cara s-lu fridzeam njelu, shi s-videam mână di om, nji si pari ca va mi aspāream, dzāsi.*

Lji pricunuscu cā el easti ma inimos.

SH-EARA UN CHIHĂE

Sh-eara tsi nu sh-eara, sh-eara un chihăe, cu mari aveari. Vrea s-aleagă ānveastă bună ti hilji-su. Lji spusi a muljeari-sa cum va s-adară.

- *Va s-ancarcu unā amaxi di purni, va s-es pit hori shi purnili nu ari s-li dau ti pāradz, ma ti cuprii.*

Ti purni oaminj tricuts nu s-dutsea, s-dutsea mash featili shi ficiorlji. El amaxea amplinā. Inea unā feată, adutsea multu cuprii. Cāt cuprii lji didea featili, el ahāt purni la didea. Vini unā feată cari avea multu niheam cuprii.

- *Abre feată, tsi purni s-tsa dau ti ahāt niheam cuprii?*

El achicāsi ca feata easti nicuchiră, ca ān casă nu avea multu cuprii. Lji dzāsi a muljeari-sa:

- *Io azā aflai ānveastă ti hiilu a nostru.*

- *Bre, cum?*

- *Tats, u-aflai, unā chischinā easti, dau gārñătsā di cuprii nu adusi. Atsea feată ari nicuchirati bună ān casă. Ti atsea nu avea cuprii s-nji aducă.*

Pitricură pruxinits shi u-loară ti ānveastă. Inshi feata bună.

PICURARLU SHI AUSHLU

Picurarlu sh-avea oi shi cãnj. Eara oaspi cu aushlu. Cãndu inea primuveara, aushlu inshea shi lji didea mãna:

- *Ghini vinish. Cum tricush cu prãvdzãli, ghini?* – lu antriba aushlu. Unã toamnã, cãndu s-bãsharã, s-loarã di gushã doilji, shi aushlu lji dzãsi:

- *Mi hãrsescu cã na adunãm.* – Lji dzãsi al picurarlu: - *Ore frate, adunarea nu easti bunã! Nu shtiu titsi adiyatlu tsã easti greu, tsã arnjudzeashti nibun?*

Sh-el lji dzãsi: - *E, more, oaspi a mel, ti plãcãrsescu scoati cãtsutlu!*

- *Tsi vrei?*

- *Scoati cãtsutlu. Talji nju niheam grunjlu.*

- *Cãtse s-tsa talji grunjlu?*

- *Talji! Ma s-mi vrei mini ca frati, cum mi vrei pãnã tora, talji-nj grunjlu,* dzãsi.

Sh-el lju tãlje grunjlu. Cãndu, vini primuveara:

- *O, bunã ts-oarã frate.*

- *Ghini vinish, dzãsi.*

- *Tsi adari, cum eshtsã?* – *s-loarã di gushi, s-ambrãtsãtãrã.* – *Cum eshtsã?*

- *Ghini, multu ghini tricui, dzãsi.*

- *More furtate, desi tsã tricui grunjlu tsi tsã lu aveam tãljeatã?*

- *E, grunjlu tricui, ma zboarãli nu nji tricurã.*

- *Cari zboarã?*

- *Zboarãli cãndu nji dzãsesh ca adiyatlu diãn gurã nji arnjudzeashti nibun.*

Shi s-ampãrtsãrã.

Sh-delihea: cãfi unã goadã va s-treacã, ma zboarãli uruti nu s-agãrshescu.

HUGELU NASTRADIN

Hugelu Nastradin eara Turcu. Unã dzuã lu cãlisirã la vãrã numtã. Eara multu avdzãt, ma la numta s-dusi tu veclji stranji. S-dusi la numtã, shi aclo lu bãgarã dupu ushi. Aclo, dupu ushi, lã didea cama cirutsi mãcãri. Ma, aestu eara om mintimen:

- *A, a, aestã cum u-adarã,* dzãsi, *nu fatsi. La numtã, la vãrã yirtuseari, om lipseashti s-ducã alãxit tu mushati stranji.*

Unã dzuã, hugelu Nastradin s-dusi la numtã, ma alãxit ti mirachi, tu mushati stranji. Mash tsi agiumsì, tuts dzãsirã:

- *A, a, huge Nastradin, aoatsi, aoatsi.*

- *De, de, de, tora tsi? Io vinj cama amãnat!*

- *Nu, nu, nu. Aclo, aclo, tini tu protslji lipseashti s-eshtsã.*

Sh-el, ni tsintsì, ni shasi, la dzãsi:

- *A be, voi, a stranjilor avets tinjii, nu avets tinjii a oaminjlor cari suntu nicuchiri!*

PARTI DI GRAMATICĂ

Pronumă easti zbor cari alăxeashti un substantiv (personi, prăvdzā, lucrī)

Заменки се зборови кои ги заменуваат именките (лица, предмети, животни...)

PRONUMI PERSONALI

Singular	Plural
1. Io (eu), Mini (mine)	1. Noi
2. Tini (tine)	2. Voi
3. El, nās Ea, nāsa	3. Elji, nāshi Eali, (eale)

ЛИЧНИ ЗАМЕНКИ

Еднина	Множина
1. Јас	1. Ние
2. Ти	2. Вие
3. Тој Таа	3. Тие Тие

Prezent di verbul « easti »

Io escu Armān	Noi him di Shtip
Tini eshtsā dit...	Voi hits cunuscuts
El easti scular	Elji suntu la lucru
Ea easti mushatā	Eali suntu largu

Сегашно време од глаголот „сум„

Јас сум	Ние сме
Ти си	Вие сте
Тој е	Тие се
Таа е	Тие се

Prezent di verbul « ari »

Io am sots	Noi avem sport
Tini ai carti	Voi avets chiro
El/ea ari mat.	Elji/eali au problem

Сегашно време од глаголот „има„

Јас имам	Ние имаме
Ти имаш	Вие имате
Тој/таа има	Тие имаат

Articolu easti parti di zburari tsi s-bagā dupu substantiv icā ninti a substantivlui shi spuni cā substantivlu easti determinat icā nideterminat.

Членот е дел од говорот кој стои пред или позади именката и покажува дека именката е неодредена или одредена.

Според тоа има два вида на членови: одредени (имаме одредена информација за именката, односно, веќе сме ја спомнале) и неодредени (немаме никаква информација или првпат ја спомнуваме именката)

Avem dau soi di articoli: definit shi nidefinit

1. Noi bānām tu casā. (nidefinit)
Casa easti mari. (definit)

Ние живееме во (една) куќа.
Куќата е голема.

2. Matsa bea lapti.
Laptili easti bun ti sānātati.

Мачето пие млеко.
Млекото е добро за здравјето.

Verbi modali

Verbul " poati "	
Io pot	Noi putem
Tini pots	Voi putets
El/ea poati	Elji/eali pot

Глаголот „може„	
Јас можам	Ние можеме
Ти можеш	Вие можете
Тој/таа може	Тие можат

Verbul " va "	
Io voi	Noi vrem
Tini vrei	Voi vrets
El/ea va	Elji/eali vor

Глаголот „сака„	
Јас сакам	Ние сакаме
Ти сакаш	Вие сакате
Тој/таа сака	Тие сакаат

Adjectiv easti cafi un zbor cari sta pi ningă substantivlu, lu calificheadză ică lu determineadză.

Adjectivlu calificativ easti zbor variabil tsi spuni ună calitati di ună personă, di un lucru ică di ună abstractsii.

Придавка е секој збор кој стои покрај именката и ја квалификува или детерминира.

Описната придавка е менлив збор кој искажува одреден карактеристика на лицето, предметот, на апстрактна именка и др.

Adjectivlu s-acordă cu substantivlu tu numir shi ghen. Adjectivili calificativi poati s-hibă cu patru, trei shi dau formi, ma ari shi adjectivi cu ună formă.

Придавката се согласува со именката во број и род. Описните придавки може да имаат четри, три, две или една форма

Exempli:

Masculin singular	Masculin plural	Feminin singular	Feminin plural
bun mushat gros	bunj mushats grosh	bună mushată groasă	buni mushati groasi

Mihali easti **analtu** om. Lena easti **analtă** muljeari. Elji suntu **anāltsă**. Eali suntu **analti**.

Masculin singular	Feminin singular	Plural feminin shi masculin
veclju acru	veaclji acră	veclji acri

Masculin singular	Masculin plural	Feminin singular shi plural
arosh	aroshi	aroshi

Singular masculin shi feminin	Plural masculin shi feminin
aratsi mari moali	arāts māri molji

Adjectivi posesivi sta piningă substantivlu shi exprimă pricădeari ică a curi easti obiectul, ică cari easti relatsia anamisa di persoanili.

Присвојната придавка стои покрај именката и искажува припадност, односно чиј е предметот, или односите меѓу лицата.

Eali poati s-hibā:

UN POSESOR - еден сопственик

m.sg.:	f. sg.:	m. pl.:	f. pl.:
a meu - мој	a mea - моја	a mei - мои	a meali - мои
a tău - твој	a ta - твоја	a tăi - твои	a tali - твои
a lui - негов	a lui - негова	a lui - негови	a lui - негови
a ljei - нејзин	a ljei - нејзина	a ljei - нејзини	a ljei - нејзини

MA MULTSĂ POSESORI – повеќе сопственици

m.sg.:	f. sg.:	m. pl.:	f. pl.:
a nostru - наш	a noastră - наша	a noshtsă - наши	a noastre - наши
a vostru - ваш	a voastră - ваша	a voshtsă - ваши	a voastri - ваши
a lor - нивен	a lor - нивна	a lor - нивни	a lor - нивни

Cu **prezentul** spunem că un lucru s-fatsi tu momentu cându s-zburashti ti el, spunem ună veritati gheenerală, ună actsiuni cari va s-facă aproapea tu yinitor, a lu ufilisim shi ti naratsii tu loc di un timp tricut.

Сегашното време искажува дејство кое се одвива во сегашноста, искажуваме некаква вистина, дејство кое ќе се случи во блиска иднина, а го користиме и за раскажување наместо некое минато време.

Examplici: Io nergu la sculii.

Tini nerdză tu clasa tsintsi.

Примери: Јас одам на училиште.

Ти одиш во V одделение.

Tu limba armăneasă ari patru grupi di verbi. Verbili di prota grupă tu prezentul dipisescu pi:

Во влашкиот јазик има четири групи на глаголи. Глаголите од прва група сегашно време завршуваат на:

Sg.	Pl.
1. pers.: ø, u	1. pers.: âm, em
2. pers.: ø, ă, i	2. pers.: ats
3. pers.: ă, i	3. pers.: ă, i

Verbili reflexivi suntu verbili la cari actsiunea s-fatsi pi subiectul: Io **mi lau** tu fatsă. Tini **ti lai** ..., el/ea **s-la** ..., noi **nă lăm**, voi **vă lats**..., elji/eali **s-la** ...

Повратни глаголи се глаголите чие дејство се врши врз подметот, односно лицето кое го врши дејствието: јас **се миам** (себеси), ти **се миеш**, тој **се мие**...

Substantivlu easti zbor cari spuni numi di persoani, prăvdză, lucr (obiecturi) shi idei (abstractsii)

Именките се зборови кои искажуваат имиња на лица, животни, предмети и апстрактни идеи.

Substantivili, dupu sensul a lor, pot s-hibă:

Именките според нивната смисла можат да бидат:

a) **substantivi comuni**: căntits, mama, parintsă, tati, cusurin, sots, soi, lali...

b) **substantivi personali**: Costa, Nicola, Zoia, Caliope, Marusha, Steryiu...

a) **општи именки**: песни, мама, куќа ...

б) **сопствени именки**: Коста, Никола, Калиопи ...

Substantivili au dau numiri: singular shi plural
Именката има два броја: еднина и множина

singular	plural
un cusurin	doi/trei cusurinj
cântic	cântits
mer	meari

Adjectivlu calificativ easti zbor variabil tsi spuni ună calitati di ună persoană, di un lucru ică di ună abstractsii.

Описната придавка е менлив збор кој искажува одредена карактеристика на лицето, предметот, на апстрактна именка и др.

Ari dau graduri ti adjectivi calificativi : comparativ shi superlativ

Има два вида на степенување кај придавките: компаратив и суперлатив

Comparativ :

1. Costa easti ma mari di Yoryi.	Коста е по висок од Ѓорги .
2. A tâl cântic easti ma vecļu di a mel.	Твојата песна е по стара од мојата.

Superlativ :

1. Yoryi easti nai ma marli scular tu clasa.	Ѓорги е нај високиот ученик во класот.
2. Lena easti nai ma mushata feată.	Лена е нај убавата девојка.

Imperativlu spuni ună comandă, ică un ordin, vămă plăcării, urseari.

Императивот искажува наредба, молба.

S-ufilizeashti mash la persoanili a 2-a (singular shi plural).

Се користи само во 2 лице еднина и множина.

Prezent di « Bagă »		Сегашно време од гл. „Става,	
Io bag	Noi bągăm	Јас ставам	Ние ставаме
Tini bats	Voi bągăts	Ти ставаш	Вие ставате
El/ea bagă	Elji/eali bagă	Тој/таа става	Тие ставаат
Imperativ		Императив	
Bagă !	Bągats !	Стави!	Ставајте!

Mutrea ânsus! **Гледај** нагоре!

Grea сама cu silă! **Викни** погласно!

Prezent di « Fatsi »		Сегашно време од „Прави, Чини, Раѓа,	
Io fac	Noi ftsem	Јас правам	Ние правиме
Tini fats	Voi ftsets	Ти правиш	Вие правите
El/ea fatsi	Elji/eali fac	Тој/таа прави	Тие прават
Imperativ		Императив	
Fă !	Ftsets !	Прави!	Правете!

Yinatorlu spuni un lucru, ună actsiuni tsi va s-facă di aua shi ānclo, tu chioru tsi yini, tu yinator.

Идното време искажува дејствие кое ќе се изврши во иднина.

Yinatorlu s-adarā cu: **Va + s- +verbu tu prezent**

Ari verbi iregulari cari tu persoana 1 shi 3 singular u-alāxescu forma di prezentul.

Идното време се прави со честичката „**Va** „ + „**s-**“ + сегашно време од глаголот. Има неправилни глаголи кои во идно време во 1 и во 3 лице еднина, ја менуваат формата на глаголот во сегашно време.

Astarā **va s-mutrescu** un film.

Вечер **ќе гледам** еден филм.

Adjectivi demonstrativi:

Показни заменки се:

Ti aproapea: aestu

Singular

Plural

m.nom.ac.	Aestu - овој	Aeshtsā - овие
g.d.	Alāshtui - на овој	Alāshtor - на овие
f.nom.ac	Aestā - оваа	Aesti - овие
g.d	Alishteī - на оваа	Alāshtor - на овие

Ti di parti: atsel, alantu

m.nom.ac.	atsel, alantu - оној	atselji, alantsā – оние
g.d.	atselui, alāntui - на оние	atselor, alāntor - на оние
f.nom.ac	atsea, alantā - онаа	atseali, alanti - оние
g.d	atsiljei, alāntei - на онаа	atselor, alāntor - на оние

AGIUTĂ - ПОМАГА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io agiut	Mini/io va s-agiut	/
Tini agiuts	Tini va s-agiuts	agiută
El/ea agiută	El/ea va s-agiută	/
Noi agiutăm	Noi va s-agiutăm	/
Voi agiutats	Voi va s-agiutats	agiutats
Elji/eali agiută	Elji/eali va s-agită	/

UMPLI - ПОЛНИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io umplu	Mini/io va s-umplu	/
Tini umpli	Tini va s-umpli	umpli
El/ea umpli	El/ea va s-umplă	/
Noi umplem	Noi va s-umplem	/
Voi umplets	Voi va s-umplets	umplets
Elji/eali umplu	Elji/eali va s-umplă	/

S-APROACHI - СЕ ПРИБЛИЖУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io mi aproch	Mini/io va mi aproch	/
Tini ti aproch	Tini va ti aproch	aprochi ti
El/ea s-aproachi	El/ea va s-aproachi	/
Noi nă apruchem	Noi va nă apruchem	/
Voi vā aprucheats	Voi va vā aprucheats	aprucheats vā
Elji/eali s-aproachi	Elji/eali va s-aproachi	/

VEADI - ГЛЕДА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io ved	Mini va s-ved	/
Tini vedz	Tini va s-ved	vedz
El/ea veadi	El/ea va s-veadă	/
Noi videm	Noi va s-videm	/
Voi videts	Voi va s-videts	videts
Elji/eali ved	Elji/eali va s-veadă	/

ACHICĂSEASHTI - РАЗБИРА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io achicăsescu	Mini/io va s-achicăsescu	/
Tini achicăseshsă	Tini va s-achicăseshsă	achicăsea
El/ea achicăseashti	El/ea va s-achicăsească	/
Noi achicăsim	Noi va s-achicăsim	/
Voi achicăsits	Voi va s-achicăsits	achicăsits
Elji/eali achicăsescu	Elji/eali va s-achicăsească	/

AHURHEASHTI - ПОЧНУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io ahurhescu	Mini/io va s-ahurhescu	/
Tini ahurheshtsã	Tini va s-ahurheshtsã	ahurhea
El/ea ahurheashti	El/ea va s-ahurheascã	/
Noi ahurhim	Noi va s-ahurhim	/
Voi ahurhit	Voi va s-ahurhits	ahurhits
Elji/eali ahurhirã	Elji/eali va s-ahurheascã	/

ÃNTREABÃ - ПРАШУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io Ãntreb	Mini/io va s-Ãntreb	/
Tini Ãntregh	Tini va s-Ãntregh	Ãntreabã
El/ea Ãntreabã	El/ea va s-Ãntreabã	/
Noi Ãntribã	Noi va s-Ãntribã	/
Voi Ãntribats	Voi va s-Ãntribats	Ãntribats
Elji/eali Ãntreabã	Elji/eali va s-Ãntreabã	/

INTRÃ - ВЛЕГУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io intru	Mini/io va s-intru	/
Tini intrã	Tini va s-intrã	intrã
El/ea intrã	El/ea va s-intrã	/
Noi intrãm	Noi va s-intrãm	/
Voi intrats	Voi va s-intrats	intrats
Elji/eali intrã	Elji/eali va s-intrã	/

ADUNÃ - СОБИРА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io adun	Mini/io va s-adun	/
Tini adunj	Tini va s-adunj	adunã
El/ea adunã	El/ea va s-adunã	/
Noi adunãm	Noi va s-adunãm	/
Voi adunats	Voi va s-adunats	adunats
Elji/eali adunã	Elji/eali va s-adunã	/

MUTREASHTI-ГЛЕДА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io mutrescu	Mini/io va s-mutrescu	/
Tini mutreshtsã	Tini va s-mutreshtsã	mutrea
El/ea mutreashti	El/ea va s-mutreascã	/
Noi mutrim	Noi va s-mutrim	/
Voi mutrits	Voi va s-mutrits	mutrits
Elji/eali mutrescu	Elji/eali va s-mutreascã	/

YINI - ДООГА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io yin	Mini/io va s-yin	/
Tini yinj	Tini va s-yinj	yina
El/ea yini	El/ea va s-yinā	/
Noi yinim	Noi va s-yinim	/
Voi yinits	Voi va s-yinits	yinits
Elji/veali yin	Elji/veali va s-yinā	/

AFLĀ - НАОГА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io afli	Mini/io va s-afli	/
Tini afli	Tini va s-afli	aflā
El/ea aflā	El/ea va s-aflā	/
Noi aflām	Noi va s-aflām	/
Voi aflats	Voi va s-aflats	aflats
Elji/veali aflā	Elji/veali va s-aflā	/

TREATSI - ПОМИНУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io trec	Mini/io va s-trec	/
Tini trets	Tini va s-trets	trets
El/ea treatsi	El/ea va s-treacā	/
Noi tritsem	Noi va s-tritsem	/
Voi tritsets	Voi va s-tritsets	tritsets
Elji/veali trec	Elji/veali va s-treacā	/

AGĀRSHEASHTI - ЗАБОРАВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io agārshescu	Mini/io va s-agārshescu	/
Tini agārsheshtsā	Tini va s-agārsheshtsā	agārshea
El/ea agārsheshti	El/ea va s-agārsheshtsā	/
Noi agārshim	Noi va s-agārshim	/
Voi agārshits	Voi va s-agārshits	agārshits
Elji/veali agārshescu	Elji/veali va s-agārsheshtsā	/

CĀNOASHTI – ПОЗНАВА, ЗАПОЗНАВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io cānoscu	Mini/io va s-cānoscu	/
Tini cānoshtsā	Tini va s-cānoshtsā	cānoashti
El/ea cānoashti	El/ea va s-cānoashtsā	/
Noi cānushtem	Noi va s-cānushtem	/
Voi cānushtets	Voi va s-cānushtets	cānushtets
Elji/veali cānoscu	Elji/veali va s-cānoashtsā	/

LUCREADZĀ - РАБОТИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io lucredz	Mini/io va s-lucredz	/
Tini lucredz	Tini va s-lucredz	lucreadzā
El/ea lucreadzā	El/ea va s-lucreadzā	/
Noi lucrām	Noi va s-lucrām	/
Voi lucrats	Voi va s-lucrats	lucrats
Elji/eali lucreadzā	Elji/eali va s-lucreadzā	/

ASCULTĀ - СЛУША

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io ascultu	Mini/io va s-ascultu	/
Tini ascultsā	Tini va s-ascultsā	ascultā
El/ea ascultā	El/ea va s-ascultā	/
Noi ascultām	Noi va s-ascultām	/
Voi ascultats	Voi va s-ascultats	ascultats
Elji/eali ascultā	Elji/eali va s-ascultā	/

ĀNVEATSĀ - УЧИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io ānvets	Mini/io va s-ānvets	/
Tini ānvets	Tini va s-ānvets	ānveatsā
El/ea ānveatsā	El/ea va s-ānveatsā	/
Noi ānvitsām	Noi va s-ānvitsām	/
Voi ānvitsats	Voi va s-ānvitsats	ānvitsats
Elji/eali ānveatsā	Elji/eali va s-ānveatsā	/

ADUTSI - ДОНЕСУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io aduc	Mini/io va s-aduc	/
Tini aduts	Tini va s-aduts	adu
El/ea aduc	El/ea va s-aducā	/
Noi adutsem	Noi va s-adutsem	/
Voi adutsets	Voi va s-adutsets	adutsets
Elji/eali aduc	Elji/eali va s-aducā	/

ĀNDREADZI - ПОДГОТВУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io āndreg	Mini/io va s-āndreg	/
Tini āndredz	Tini va s-āndredz	āndreadzi
El/ea āndreadzi	El/ea va s-āndreagā	/
Noi āndridzem	Noi va s-āndridzem	/
Voi āndridzets	Voi va s-āndridzets	āndridzets
Elji/eali āndreg	Elji/eali va s-āndreagā	/

SPUNI - КАЖУБА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io spun	Mini/io va sã-spun	/
Tini spunj	Tini va sã-spunj	spuni
El/ea spuni	El/ea va sã-spunã	/
Noi spunem	Noi va sã-spunem	/
Voi spunets	Voi va sã-spunets	spunets
Elji/ekali spun	Elji/ekali va sã-spunã	/

S-PRIIMNÃ – CE ШЕТА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io mi priimnu	Mini/io va mi priimnu	/
Tini ti priimnji	Tini va ti priimnji	priimnã ti
El/ea s-priimnã	El/ea va s-priimnã	/
Noi nã priimnãm	Noi va nã priimnãm	/
Voi vã priimnats	Voi va vã priimnats	priimnats vã
Elji/ekali s-priimnã	Elji/ekali va s-priimnã	/

S-TOARNÃ – CE БРАКА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io mi tornu	Mini/io va mi tornu	/
Tini ti tornji	Tini va ti tornji	toarnã ti
El/ea s-toarnã	El/ea va s-toarnã	/
Noi nã turnãm	Noi va nã turnãm	/
Voi vã turnats	Voi va vã turnats	turnats-vã
Elji/ekali s-toarnã	Elji/ekali va s-toarnã	/

S-HÃRSEASHTI – CE РАДУБА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io mi hãrsescu	Mini/io va mi hãrsescu	/
Tini ti hãrseshtsã	Tini va ti hãrseshtsã	hãrsea ti
El/ea s-hãrseashti	El/ea va s-hãrseascã	/
Noi nã hãrsim	Noi va nã hãrsim	/
Voi vã hãrsits	Voi va vã hãrsits	hãrsits vã
Elji/ekali s-hãrsescu	Elji/ekali va s-hãrseascã	/

POATI - МОЖЕ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io pot	Mini/io va s-pot	/
Tini pots	Tini va s-pots	pots
El/ea poati	El/ea va s-poatã	/
Noi putem	Noi va s-putem	/
Voi putets	Voi va s-putets	putets
Elji/ekali pot	Elji/ekali va s-poatã	/

ANCUPRĂ – КУПУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io ancupru	Mini/io va s-ancupru	/
Tini ancupri	Tini va s-ancupri	ancupră
El/ea ancupră	El/ea va s-ancupră	/
Noi ancuprăm	Noi va s-ancuprăm	/
Voi ancuprats	Voi va s-ancuprats	ancuprats
Elji/eali ancupră	Elji/eali va s-ancupră	/

BĂNEADZĂ – ЖИВЕЕ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io bănedz	Mini/io va s-bănedz	/
Tini bănedz	Tini va s-bănedz	băneadză
El/ea băneadză	El/ea va s-băneadză	/
Noi bănâm	Noi va s-bănâm	/
Voi bănats	Voi va s-bănats	bănats
Elji/eali băneadză	Elji/eali va s-băneadză	/

POARTĂ – НОСИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io portu	Mini/io va s-portu	/
Tini portsă	Tini va s-portsă	poartă
El/ea poartă	El/ea va s-poartă	/
Noi purtăm	Noi va s-purtăm	/
Voi purtats	Voi va s-purtats	purtats
Elji/eali poartă	Elji/eali va s-poartă	/

VINDI – ПРОДАВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io vindu	Mini/io va s-vindu	/
Tini vindză	Tini va s-vindză	vindi
El/ea vindi	El/ea va s-vindă	/
Noi vindem	Noi va s-vindem	/
Voi vindets	Voi va s-vindem	vindets
Elji/eali vindu	Elji/eali va s-vindă	/

PĂLTEASHTI – ПЛАКА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io pâltescu	Mini/io va s-pâltescu	/
Tini pâlteshtsă	Tini va s-pâlteshtsă	pâltea
El/ea pâlteshti	El/ea va s-pâltească	/
Noi pâlțim	Noi va s-pâlțim	/
Voi pâlțits	Voi va s-pâlțits	pâlțits
Elji/eali pâltescu	Elji/eali va s-pâltească	/

VA – САКА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io voi	Mini/io va s-voi	/
Tini vrei	Tini va s-vrei	/
El/ea va	El/ea va s-va	/
Noi vrem	Noi va s-vrem	/
Voi vrets	Voi va s-vrets	/
Elji/eali vor	Elji/eali va s-vor	/

PLĂCĂRSEASHTI – МОЛИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io plăcărsescu	Mini/io va s-plăcărsescu	/
Tini plăcărseshtsă	Tini va s-plăcărseshtsă	plăcărsea
El/ea plăcărseashti	El/ea va s-plăcărsească	/
Noi plăcărsim	Noi va s-plăcărsim	/
Voi plăcărsits	Voi va s-plăcărsits	plăcărsits
Elji/eali plăcărsescu	Elji/eali va s-plăcărsească	/

DA – ДАВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io dau	Mini/io va s-dau	/
Tini dai	Tini va s-dai	dă
El/ea da	El/ea va s-da	/
Noi didem	Noi va s-didem	/
Voi didets	Voi va s-didets	didets
Elji/eali da	Elji/eali va s-da	/

MĂCĂ – ЖАДЕ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io măc	Mini/io va s-măc	/
Tini măts	Tini va s-măts	măcă
El/ea măcă	El/ea va s-măcă	/
Noi măcăm	Noi va s-măcăm	/
Voi măcats	Voi va s-măcats	măcats
Elji/eali măcă	Elji/eali va s-măcă	/

ADARĂ – ПРАВИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io adar	Mini/io va s-adar	/
Tini adari	Tini va s-adară	adară
El/ea adară	El/ea va s-adară	/
Noi adrăm	Noi va s-adrăm	/
Voi adrats	Voi va s-adrats	adrats
Elji/eali adară	Elji/eali va s-adară	/

SHTII – ШАЕ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io shtiu	Mini/io va sã-shtiu	/
Tini shtii	Tini va sã-shtii	/
El/ea shtii	El/ea va sã-shtibã	/
Noi shtim	Noi va sã-shtim	/
Voi shtits	Voi va sã-shtits	/
Elji/eali shtiu	Elji/eali va sã-shtibã	/

TALJI – ЦЕЧЕ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io talj	Mini/io va s-talj	/
Tini talji	Tini va s-talji	talji
El/ea talji	El/ea va s-talji	/
Noi tãljem	Noi va s-tãljem	/
Voi tãljeats	Voi va s-tãljeats	tãljeats
Elji/eali talji	Elji/eali va s-talji	/

ARãDãPSEASHTI – РЕДИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io arãdãpsescu	Mini/io va s-arãdãpsescu	/
Tini arãdãpseshtsã	Tini va s-arãdãpseshtsã	arãdãpsea
El/ea arãdãpseashti	El/ea va s-arãdãpseascã	/
Noi arãdãpsim	Noi va s-arãdãpsim	/
Voi arãdãpsits	Voi va s-arãdãpsits	arãdãpsits
Elji/eali arãdãpsescu	Elji/eali va s-arãdãpseascã	/

MINDUEASHTI – МИСЛИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io minduescu	Mini/io va s-minduescu	/
Tini mindueshtsã	Tini va s-mindueshtsã	minduea
El/ea mindueashti	El/ea va s-mindueascã	/
Noi minduim	Noi va s-minduim	/
Voi minduits	Voi va s-minduits	minduits
Elji/eali minduescu	Elji/eali va s-mindueascã	/

TRADZI - ВЛЕЧЕ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io trag	Mini/io va s-trag	/
Tini tradz	Tini va s-tradz	tradzi
El/ea tradzi	El/ea va s-tragã	/
Noi tradzem	Noi va s-tradzem	/
Voi tradzets	Voi va s-tradzets	tradzets
Elji/eali trag	Elji/eali va s-tragã	/

CADI - ПАЃА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io cad	Mini/io va s-cad	/
Tini cadz	Tini va s-cadz	cadi
El/ea cadi	El/ea va s-cadā	/
Noi cadem	Noi va s-cadem	/
Voi cadets	Voi va s-cadets	cadets
Elji/eali cad	Elji/eali va s-cadā	/

CĀNTĀ - ПЕЕ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io cāntu	Mini/io va s-cāntu	/
Tini cāntsā	Tini va s-cāntsā	cāntā
El/ea cāntā	El/ea va s-cāntā	/
Noi cāntām	Noi va s-cāntām	/
Voi cāntats	Voi va s-cāntats	cāntats
Elji/eali cāntā	Elji/eali va s-cāntā	/

DGHIVĀSEASHTI- ЧИТА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io dghivāsescu	Mini/io va s-dghivāsescu	/
Tini dghivāseshtsā	Tini va s-dghivāseshtsā	dghivāsea
El/ea dghivāseashti	El/ea va s-dghivāseascā	/
Noi dghivāsim	Noi va s-dghivāsim	/
Voi dghivāsits	Voi va s-dghivāsits	dghivāsits
Elji/eali dghivāsescu	Elji/eali va s-dghivāseascā	/

ASHTEAPTĀ - ЧЕКА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io ashteptu	Mini/io va s-ashteptu	/
Tini ashteptsā	Tini va s-ashteptsā	ashteaptā
El/ea ashteaptā	El/ea va s-ashteaptā	/
Noi ashtiptām	Noi va s-ashtiptām	/
Voi ashtiptats	Voi va s-ashtiptats	ashtiptats
Elji/eali ashteaptā	Elji/eali va s-ashteaptā	/

SHEADI- СЕДИ

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io shed	Mini/io va s-shed	/
Tini shedz	Tini va s-shedz	shedz
El/ea sheadi	El/ea va s-sheadā	/
Noi shidem	Noi va s-shidem	/
Voi shidets	Voi va s-shidets	shidets
Elji/eali shed	Elji/eali va s-sheadā	/

ADAPĀ - НАВОДНУВА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io adap	Mini/io va s-adap	/
Tini adachi	Tini va s-adachi	adapā
El/ea adapā	El/ea va s-adapā	/
Noi adāpām	Noi va s-adāpām	/
Voi adāpats	Voi va s-adāpats	adāpats
Elji/eali adapā	Elji/eali va s-adapā	/

ALEADZI - ИЗБИРА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io aleg	Mini/io va s-aleg	/
Tini aledz	Tini va s-aledz	aleadzi
El/ea aleadzi	El/ea va s-aleagā	/
Noi alidzem	Noi va s-alidzem	/
Voi alidzets	Voi va s-alidzets	alidzets
Elji/eali aleg	Elji/eali va s-aleagā	/

ALASĀ - OCTABA

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io alas	Mini/io va s-alas	/
Tini alashi	Tini va s-alashi	alasā
El/ea alasā	El/ea va s-alasā	/
Noi alāsām	Noi va s-alāsām	/
Voi alāsats	Voi va s-alāsats	alāsats
Elji/eali alasā	Elji/eali va s-alasā	/

SEAMINĀ - CEE

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io seamin	Mini/io va s-seamin	/
Tini seaminj	Tini va s-seaminj	seaminā
El/ea seaminā	El/ea va s-seaminā	/
Noi siminām	Noi va s-siminām	/
Voi siminats	Voi va s-siminats	siminats
Elji/eali seaminā	Elji/eali va s-seaminā	/

ARUCĀ - ФРЛА

PREZENT	YINITOR	IMPERATIV
Mini/io aruc	Mini/io va s-aruc	/
Tini aruts	Tini va s-aruts	arucā
El/ea arucā	El/ea va s-arucā	/
Noi arcām	Noi va s-arcām	/
Voi arcats	Voi va s-arcats	arcats
Elji/eali arucā	Elji/eali va s-arucā	/

PARTI DI EXERCITSII

(frândzã ti fotocopiari)

1

GHINI VINIT !

I. Completează li frazili cu aesti zboară: cānuscu, yini, armāneashti, sots shi agiutā

1. Luca _____ dit Itali.
2. Costa shi Hrista suntu bunj _____.
3. Luca shtii s-zburascā _____ shi italiceashti.
4. Hrista va lji _____ al Luca s-anveatsā armāneashti.
5. Anastasia s-hārsi ca lu _____ Luca.

II. Completează-u fraza cu verbul ESCU tu prezent:

1. lu _____ a voastră sor?
2. Mini _____ jurnalistu.
3. Pitsili _____ caldi.
4. Voi _____ la sculii.
5. Noi _____ cântători.

III. Bagā li verbili tu prezent:

1. Mini _____ film. (mutreashti)
2. Noi _____ acasă. (sheadi)
3. Tini _____ dascalā. (easti)
4. Voi _____ cântits. (cântā)
5. Fratslji a mei _____ Parijlji.
(bāneadzā)

IV. Completează-u fraza cu verbul «ARI» tu prezent:

1. Io Cd-uri di muzicā armānească.
2. Iana shi mini, noi cias pi anglicheashti.
3. Tini carti pi limba armānească.
4. Voi dascal pi limba armānească.
5. Lunea, Costa matematica.

V. Alāxea lu zborlu actsentuat cu unā di pronomili cari corespundează: elji, ea, noi, el, tini,

1. Mita zburashti anglicheashti.
2. Scularlji au cias di matematica.
3. Cola nu mi veadi!
4. Lena shi mini ascultām muzicā.
5. Sora a ta easti la teatru.

VI. Afl-u apandăsea pi cafi ăntribari. Bag-u litera di apandăsea tu tabela sum numerlu di ăntribarea

1. Lunea, cari cias ai prota?
2. Cari dzua ai nai multi ciasuri?
3. Cum lji easti numa a dascalui di matematica?
4. Cari distsiplină u vrei nai ma multu?
5. Căti limbi ănvets tu aestu an?

A/ Domnul Nicolov li tsăni ciasurli di matematica.

B/ Prota avem cias pi limba machidunească.

C/ Gioia, am shapti ciasuri.

D/ Trei, machidunească, anglichească shi limba armănească.

E/ Limba anglichească u voi nai ma multu.

1	2	3	4	5

VII. Bagă li pi aradă zboarăli tu frazili:

1. Năulu ahurheashti scular an.

2. Anvitsăm distsiplini sculii la nali.

3. cias Scularlji pi s-hărsescu protlu.

4. cunuscum că Mi na hărsii.

5. agiutats Putets voi s-nji.

2 UNĂ SEARĂ LA TEATRU

I. Leagă li ântribârli cu apandāsili tsi corespundeadză:

1. Iu neardzits tora seară?	A/ Piesa easti multu mushată.
2. Tsi va-s mutrits?	B/ La teatrul natsional.
3. Cari easti rejiserlu di piesa aestă?	C/ Ună piesă armânească.
4. Tsi spun ti piesa ? Cum easti?	D/ Rejiserlu easti Toma Eanache.

II. Ângrăpsea lu substantivlu tu singular cu articol definit:

pom _____	cal _____
câni _____	casă _____
feată _____	ficior _____

III. Ângrăpsea lu substantivlu tu plural cu articol definit:

shush _____	ushi _____
mer _____	persoană _____
feată _____	cusurin _____

IV. Bagă-l articolu definit la substantivili:

1. Di _____ cură apă aratsi. (shopat)
2. _____ easti analtă. (poartă)
3. _____ s-dusiră la lucru. (bărbats)
4. _____ măcă oi. (lup)
5. _____ da lapti. (capră)

V. Completeadză li frazili cu articol nidefinit:

1. Mini ved _____ tu gărdină. (om)
2. _____ s-priimnă di ninti a casâljei. (ficioni)
3. _____ amplin cu ariz sta tu ubor. (sac)
4. _____ na urnipsea tuts. (dadă)
5. Ancupră _____ mushată. (carti)

VI. Bagă li substantivili tu tabela cum coresponeadză:

un mer, gortsăli, gârdina, hiljea, hearhiti, ună carti, un ficior, carti, cărtsăli, dascală, dascala, mearili

Substantivi cu articol definit	Substantivi cu articol nidefinit

VII. Leag-u cafi ăntribari cu tradutsirea tsi coresponeadză. Tu tabela sum numerlu di cafi frază bagă litera di tradutsirea cari coresponeadză:

1. Trei soatsă s-duc la teatru.	A/Вие сте од Франција?
2. Piesa easti multu mushată.	B/Има ли билети за новата претстава?
3. Ari bileti ti naua piesă?	C/Три другарки одат на театар.
4. Tu sculii ari nău scular.	D/Претставата е многу убава.
5. Voi hits dit Frantsii?	E/Твоите родители се во Букурешт.
6. Părintsălji a tăi suntu Bucureshti.	F/Во училиштето има нов ученик.

1	2	3	4	5	6

VIII. Dă descriptii di ună piesă ică film tsi ts-ari hari:

Piesa/filmul..... easti

.....

.....

.....

3

VRUTA PATRIDĂ

I. Leag-u apandăsea cu ăntribarea cari corespundează. Tu tabela di ma ănghios pi ningă numerlu bagă litera di apandăsea tsi corespundează:

1. Iu neardzits toara seara?	A/ Sigura că am!
2. Cari easti aestu ficior?	B/ La muzelu etnologic.
3. Avets niheam chiro?	C/ Istoia.
4. Cu tsi calituridz ti Crushuva?	D/ Cusurlinlu a meu.
5. Cari distsiplina u vrei na ma multu?	E/ Cu machina al tati.

1	2	3	4	5

II. Completează li frazili cu aesti zboară: armănescu, mushat, bunjlji, mări, veacljea:

- Crushuva easti _____ căsăbă armănescu.
- Până ază easti tsănută _____ arhitectură.
- Nă ashtiptară _____ nicuchiri.
- Tu măhălălu _____ s-zburashti armăneashti.
- Acasă, tuts na turnăm cu _____ impresii.

III. Cari di aesti zbaoră nu corespundedză tu bairul:

- mini, mari, mushat, shcurtă, dultsi, acri _____
- albi, mushati, njic, mintimeni, italicheshtsă _____

IV. Află li adjectivili calificativi tu textul aestu shi angrăpsea li ma ănghios:

Mihaela, ază, s-dutsi la shcurtă excursii cu sotsli di la sculii cu un mari autobus. S-duc s-u vizitează cunuscuta băsearica Sămtul lovan Bigorschi.

Mushatlu chiro lji hărseashti tuts. Veacljea băsearică easti di la Ascăpitata parti dit Machidunii. Lunga cali tritsea pi ninga analtsă verdză ponji.

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

V. Află li adjectivili calificativi shi angrăpsea li tu tabela di ma ānghios:

groasi, mari, tiniră, veclju, caldi, analtu, mincinos, fricoshi, njits, veardi, serioz, lundză, pimbilii, shcurti, lărdză, strimtă, urut, nali

Adj. Masculin sing.	Adj. feminin sing	Adj. Masculin pl.	Adj. feminin pl.

VI. Leagă li adjectivili cari spun contra calificatsii. Mutrea lu ghini modelu tsi easti dat!

Ex. mushat - urut

veclji	njits
bun	tinir
dultsi	nali
mări	amar
tricut	arău

VII. Āngrăpsea ună carti până la sotslu a tăl shi zbura lji ti cāsăbălu tu cari bănedz:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4 FAMILIA A MEA

I. Află li expresiili di soi

P R T F R A T I R D K A O L S A S
O R Y H N A P T E T Â B T P T R D
Z C U M N A T G S S D N I P O T I T
R D E S N M N J H C U S U R I N O
Y T R E D K O B Â R B A T U T R S
R K K R B D Z I N I R T D R S P E J
K D F H I L J G B V T S R N O P N T

II. Completeadz-u fraza cu adjectivi posesivi:

1. Tini ai matsă. Atsea easti _____ matsă.
2. Voi avets oaspits. Atselj suntu _____ oaspits.
3. El ari carti. Atsea easti _____ carti.
4. Mini am sor. Atsea easti _____ sor.
5. Vaca ari yitsâl. Atsel easti _____ yitsâl.

III. Completeadz-u fraza cu adjectivlu posesiv cari corespundează (posesorlu easti tu parantezi):

1. _____ tată nu easti acasă. (mini)
2. Ază easti _____ dzuă di neashtiri. (tini)
3. Soia _____ băneadză largu di noi. (el)
4. Mini va-lu aduc cafelu _____. (voi)
5. Măni va s-ină cusurinlu _____. (noi)

IV. Completeadz-u fraza cu adjectivili posesivi: a mea, a voastră, a lui, a lor, a nostru.

1. _____ ficior easti mushat. (el)
2. Sculia _____ easti aproapea. (mini)
3. Cusurina _____ băneadză Scopia. (voi)
4. El easti _____ frati. (noi)
5. Cusurina _____ easti nafoară. (elji)

V. Adjectivlu posesiv leagă lu cu supstantivlu tsi corespundează:

a mei	căni (voi)
a lui	ficiori (noi)
a noshtsă	sots (mini)
a tselor	cârtsă (mini)
a meali	dascal (el)
a vostru	feati (elji)

VI. Cari di aesti zboară nu corespundează tu aestu bairu:

A mel căni, a noshtsră vitsinj, a tali paputsă, casa atsilui om, a lui sculii, a lor oaspits, a mea feată, a vostru ficior, oclji a ljei, familia a noastră, feata alishteii doamnă, profesorlji a voshtsă

VII. Completează li frazili cu adjective posesivi:

1. Dada _____ lucrează dzua tută. (elji)
2. Părintsălj _____ nu suntu acasă. (mini)
3. Oaspili _____ vini ază la noi. (tini)
4. Sotslji _____ shidzură pănă amănat. (el)
5. Cartea _____ easti nau. (noi)

VIII. Tu tabela, āngrăpsea li adjective posesivi tsi s-află tu textul aestu:

Anostru lali, lucrează tu Frantsii. Aesti dzăli s-turnă di Parijji. Mama s-dusi la frati-su a ljei s-lu veadă. Io shi sora a mea armasim acasă. Dupu shcurtu chiro asună telefonea. Cusurinji a mei na giră sh-noi s-nirdzem oaspits la elji. Na andreapsim shi anchisim. Aclo na strāvāsim shi cu altsă ficiori. Mama na dzăsi: "Aeshtsă ficiori, suntu a voshtsră cusurinj andoiljea". Ashitsi noi u lărdzim cunushmaia cu soia a noastră.

Adjective posesivi

IX. Adară tradutsiri a frazilor:

1. Toj разбира влашки.

2. Мама е на работа.

3. Ние имаме братучеди во Париз.

4. Чичко ми живее во Франција.

5. Вие слушате влашки песни.

5 MACHINI TI TRANSPORTU

I. Leagă-l zborlu, ta s-hibă completat:

aero	cletă
discur	pori
dam	plan
excur	mari
bitsi	zii

II. Completează li frazili cu zboarâli cari corespundează: Turchii, chiro, amari, pampori, Sultana

1. Elena va s-calătorează cu _____.
2. Cu pampori s-cheari multu _____.
3. Cu amaxi va s-yină _____.
4. Sultana nu va s-priimnă cu vapori pit _____.
5. Elena va s-ducă la discurmari tu _____.

III. Ângrăpsea cu tsi vrei tini naima multu s-calituredz? Cu tsi nu vrei s-calăturedz?

IV. Tu tabela bagă li mash verbili tu prezent:

mutrescu, carti, tomati, cântsă, imnats, cireashi, limonji, a noastră, niscăntsă, zburashti, angrăpsim, ficiori, dascal, cusurinj, cadur

Verbi tu prezent

V. Adară tradutsiri a frazilor tu prezent:

1. Voi căftats dultsenj.

2. Elji zburăscu armăneashti.

3. Mama easti dascală.

4. Noi intrăm tu amaxi.

5. Mini avdu mushati zboară.

VI. Completează li frazili cu aesti zboară: vrei, putem, vor, poati

1. Părintsăi a noshtsă _____ s-ducă Bituli.

2. Tini _____ s-mi cunoshtsă.

3. Tora seara _____ s-mutrim film.

4. Cănlî _____ s-ti măshcă.

VII. Ăngrăpsea un e-mail mesaj, tu cari va lu căliseshtsă sotslu s-ină la tini ti vichend!

6

DZUA DI PĂZARI

I. Află lu zborlu cari nu corespondeadză:

a) campiri, tomati, ariz, hearhiti, verdzu, balcă _____

b) cireashi, afinghi, alj, mer, hiumanic, auă _____

II. Bagă li zboarăli tu colona tsi corespondeadză:

hearhiti, dzardzalini, meari, amuri, afrandză,
 căstrăvets, prashi, purticai, fisulj, hitsi, misur, tseapi...

IMISHI	LEGUMI

III. Băgă li substantivili tu plural ică singular :

1. **Cusurinlu** s-dutsi la lucru. _____ s-duc la lucru.2. La noi acasă viniră **lalānjli**. La noi acasă vini _____.3. Nai ma bună **soatsă** nji easti Elena. Nai ma buni _____ nji suntu Elena shi Maria.4. Multu u voi **cusurina** Mihaela. Multu li voi _____ Mihaela shi Anghela.5. Anvets **căntits** armăneshtsă. Anvets _____ armănescu.6. Măc **meari** aroshi. Măc _____ arosh.7. **Casa** a noastră easti mari. _____ a noastră suntu mări.

IV. Dghivāsea-l textul, scoati li tuti substantivi shi bagā li tu tabela di ma ānghios:

- Azā voi s-nergu tu tsentrul comertsial "Ramstor".

- Ti tsi? Vrei s-ancupri tsiva?

- Da, ari nau cārtsā shi voi s-ancupru vārā ti mini shi vārā ti cadouri ti dzua di nashtiri ali Caliopi.

- Io voi s-ancupru dau tsedeuri cu muzicā italicească. Parashcheva ari un tsede multu mushat. A putem s-mutrim shi stranji. Faneli, cāmeshi...

Substantivi singular	Substantivi plural

V. Āngrāpsea li pi armāneashti tuti yimishi tsi li cunoshtsā:

.....

.....

.....

VI. Āngrāpsea li pi armāneashti tuti zārzāvats tsi li cunoshtsā:

.....

.....

.....

VII. Apandāsea pi aesti āntribāri:

1. Cari yimishi li vrei ?

2. Cari yimishi nu li vrei multu ?

3. Cari zārzāvats li vrei ?

4. Cari zārzāvats nu li vrei ?

7

BUN APETIT

I. Tu cari di aesti frazi ari comparatsii:

1. Tini eshtsã ma avut di el. _____
2. Ficiorlu easti ma livendu di tini. _____
3. Vasile easti cama analtu di noi. _____
4. Voi hits ma mãri di mini. _____
5. Noi him cama tiniri di voi. _____

II. Zboarãli bagã li tu comparativ:

- chischin _____
- strimtu _____
- gros _____
- lungu _____
- greu _____
- arãvdos _____

III. Bagã li frazili tu comparativ:

1. Mini escu njicã.
_____ di tini.
2. Sultana mãcã greu mãcari.
_____ di noi.
3. Trastul easti lishor.
_____ di saclu.
4. Profesorlu easti mintimen.
_____ di scularlu.
5. Njearea easti dulsti.
_____ di merlu.

IV. Completeadzã li frazili cu superlativ: nai ma, nai cama

1. Aestã sculii easti _____ mushatã tu cãsãbã.
2. Ficiorlji aeshtsã suntu _____ livendzã di tuts noi.
3. Fisuilu aestu easti _____ albu di tuti alanti.
4. Arãulu easti _____ ahãndos auatsi.
5. Maria easti _____ mushatã featã tu mãhãlãlu a nostru.

V. Adjectivili bagā li tu comparativ shi superlativ:

Adjectivi	Comparativ	Superlativ
Hārioshi		
Intelighentu		
Mushat		
Strāmbu		
Aush		
Tinir		

VI. Āngrāpsea tsintsi frazi cu comparativ: ma...di, cama...di

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

VII. Āndreadzi li zboarāli pi aradā:

1. voi carni s-māc Mini.

2. multi au Putricāili vitamini.

3. ari multi mēcari Atsea calorii.

4. sânătoasā Noi mēcari mēcām.

5. dultsenj s-mēcām niheam Lipseashti .

VIII. Āngrāpsea un dialog tu restorantu iu eshtsā cu pārintsālji a tāi:

8 SH-MĂCAREA EASTI SĂNĂTATI

I. Bagă-l verbul tu imperativ

(ascultă, dă, măcats, bagă, ashtiptats)

1. _____ nji trei chilats di meari!
2. Nu nji _____ njits campiri!
3. _____ su dghivăsescu cartea!
4. _____ ninti s-inshits di acasă!
5. _____ tsi tsă spun!

II. Completează li frazili cu aesti zboară: măcari, nostimă, buni, tomatili, campiri

1. Piha va _____ fără calorii.
2. _____ lji talji ca moneti.
3. Tati va _____.
4. Imishili suntu _____ ti sănătati.
5. Măcarea easti _____.

III. Bagă li verbili tu imperativ

1. easi nafoară/tini
2. mutreashti ghini/voi
3. gioacă mushat/voi
4. sheadi acasă/tini
5. imnă cama agonjea/voi

IV. Tu tabela bagă li mash verbili tsi suntu tu imperativ:

minduits, shedz, mutreashti, anclidi, grea, aurlă, zburashti, lucrats, veadi,

Verbi tu imperativ

V. Bagă li frazili tu imperativ:

1. Tini ti tornji di la sculii. _____!
2. Voi adutsets cărtsă. _____!
3. Tini mutreshtsă ficiorlji. _____!
4. Voi spunets dealihea. _____!
5. Tini agiuts ancasă. _____!

VI. Leagã li zboarãli ta s-aibã loghicã:

Ashteaptã mi	mesi	_____ !
Nu fudzits di	mini	_____ !
Nu mi caftã	acasã	_____ !
Fã tsiva ti	la sculii	_____ !
Acatsã mi di	niheam	_____ !

VII. Ångrãpsea tsintsi frazi cu verbili aesti tu imperativ: mãcats, didets, adarã, spuni, loats

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

VIII. Adarã tradutsiri a frazilor tu imperativ:

1. Mutrits tsi ari nafoarã.

2. Shidets acasã pãnã s-nã turnãm.

3. Fudz cama largu di mini.

4. Zbura atsea tsi easti deliheã.

5. Ashteaptã niheam, va s-dìpisim lucru.

IX. Åndreadzi li frazili pi aradã:

- Multu zahãri nu easti bunã ti sãnãtatea! _____
- Tsi vrei s-beai? _____
- Mini voi lapti cu multu zahãri. _____
- Cu limonji, ma fãrã limonji? _____
- Maca easti ashitsi, didets nji ciai. _____
- Dã-nji cu limonji, ashitsi ciaia nji easti ma nostimã. _____

9 CUM EASTI CHIROLU ?

I. Aleadzi li tsintsili zboarã cari suntu bãgati tu yinator:

va s-durnjim, vã mutreashti, v-agiucats, va s-chargeã, avdzãm, va s-dishclid, va s-angrãpsheshtsã, va s-nirdzets, cãntats, portu, cadzurã, dghivãsim

II. Completeadzã li frazili cu verbili: va s-sheadã, va s-mãcats, va s-escu, va s-tats, va s-lucrãm

1. Tora seara tini _____.
2. Oaspitslji _____ pãnã mãni.
3. Voi _____ dultsenj.
4. Mãni _____ tu uborr.
5. Luni _____ la sculii.

III. Bagã-l semnul « X » dupu frazili tu cari verbili suntu tu yinator:

1. A mea sor va-s cãntã. _____
2. Elji vã cãntã serenadi. _____
3. Tini va-s mutreshtsã pit firidã. _____
4. Noi va zburãm pi armãneashti. _____
5. Baba a mea va-s doarmã, tora. _____

IV. Bagã li verbili tu yinator:

1. Mini _____ la amari mãni. (easti)
2. Tini _____ di andzeanã. (cadi)
3. Elena _____ 10 anj mãni. (ari)
4. Noi _____ tu cafine la 19s. (easti)
5. Voi _____ pi aestu egzamen. (cadi)
6. Elji _____ un frati dupu doi meshi. (ari)

V. Bãgats li frazili tu yinator:

1. Chirolu easti bun. _____
2. Nafoarã suflã vintu. _____
3. Tora ãntsearnã ploai. _____
4. Temperatura cadi sum zero. _____
5. Soatsãli a tali suntu cãntãtoari. _____

VI. Ångrãpsea cum easti chirolu tu Machidunii tu cafi sezonã anualã:

Primuveara _____

Veara _____

Toamna _____

Yarna _____

10 NATURA ANVÄRLIGA

I. Tu cari di frazili suntu ufilizati adjectivi demonstrativi:

1. Loclu atsel easti a nostru.
2. Cãnli doarmi tu ubor.
3. Alantu frati easti cama mari.
4. Atselor sots lâ ded un CD.
5. Mini dghivāsii unã carti.

II. Cari di aesti zboarã suntu adjectivi demonstrativi:

casã, atselor, a mea, alantu, aestã, featã, sculii, mutreashti, alãshstor, alantsã, alantã

III. Cari di adjectivili demonstrativi suntu tu plural:

aestu, aestã, atselji, alantsã, atsea, alantã, alãshstor, atsea, alãntuĩ, aesti, aeshtsã

IV. Completeadz-u tabela cu singular shi plural di adjectivili demonstrativi:

- Cari easti aestu ficior?
- Ficiorlu easti atsilui om tsi lu strãvãsim aseara ãn pãzari.
- Cãnli easti a tãu?
- Nu, cãnli easti atsilor vitsinj tsi bãneadzã dupu casa a noastrã.
- Pãrintsãlji ti shtiu iu eshtsã?
- Nu, ma lji spush alishteĩ muljeari tsi u strãvãsii tora. Ea va lâ spunã.

Singular	Plural

V. Completeadzã li frazili cu aesti adjectivi demonstrativi:

aeshtsã, aestã, alushtuĩ, aestu, atsiljei

1. Cartea _____ ari multi frãndzã.
2. _____ featã lji dzãsh s-nu zburascã.
3. _____ pãrintsã suntu bunj.
4. Voi s-nergu la _____ ficior.
5. _____ om i lipseashti agiutor.

VI. Bagā li frazili tu plural:

1. Aestā featā s-dutsi la sculii. _____
2. Lji ded meari atsilui om. _____
3. Alantu cāntātor cāntā cama mushat. _____
4. Alāshtui scular lji bāgai nota tsintsi. _____
5. Alantā firidā easti ancljisā. _____

VII. Completeadz-u fraza cu adjectivili demonstrativi:

atselui, atsilor, alāntor, atsiljei, alishtei

1. _____ soatsā lji dzāsh s-yinā la noi.
2. Fratili _____ ficior easti bun lācrātor.
3. Nu la spush _____ oaminj ti tini.
4. La dzāsh _____ s-intrā.
5. _____ muljeari i vinirā oaspits.

VIII. Completeadzā li frazili cu adjectivi demonstrativi:

aesti, aestā, atsea, atsiljei, aeshtsā

1. _____ vearā easti multu cāroari.
2. Fratslji _____ suntu multu tinjisits.
3. _____ feati suntu mintimeni.
4. Lji ded lilici _____ dascalā.
5. Ushea _____ easti dishclisā.

IX. Apandāsea pi āntribārli:

Tsi tsā ambudghiseashti shi tsi va-s alāxeshtsā, ta s-hibā ma chischinā natura anvārliga di tini?

1. GHINI VINIT !

I. 1. ini, 2. sots, 3. armâneashti, 4. agiută, 5. cunuscu

II. 1. easti, 2. escu, 3. suntu, 4. hits, 5. him

III. 1. mutrescu, 2. shidem, 3. eshtsă,
4. cântats, 5. băneadză

IV. 1. am, 2. avem, 3. ai, 4. avets, 5. ari

V. 1. el, 2. elji, 3. el, 4., noi, 5. ea

VI. 1-B, 2-C, 3-A, 4-E, 5-D.

VII.

1. Ahurheashti năulu an scular.
2. La sculii anvitsâm nali distsiplini.
3. Scularji s-hârseacu pi protlu cias.
4. Mi hârsii că na cunuscum.
5. Putets voi s-nji agiutats.

2. UNĂ SEARĂ LA TEATRU

I.

Iu nirdzets tora seară?

Tsi va-s mutrits?

Cari easti rejiserlu di piesa aestă?

Tsi spun ti piesa? Cum easti?

II.

pomlu	calu
cânli	casa
feata	ficiorlu

III.

shushili	ushili
mearili	persoanili
featili	cusurinji

IV. 1. di shopatlu, 2. poarta, 3. bărbatslji,
4. luplu, 5. capra

- La teatrul natsional.
- Ună piesă armânească.
- Rejiserlu easti Toma Eanache.
- Piesa easti multu mushată.

V. 1. un om, 2. doi ficiori, 3. un sac,
4. ună dadă, 5. ună carti

VI.

Substantivi cu articol nidefinit: un mer, hearhiti, un ficior, carti, dascală

Substantivi cu articol definit: gărdina, gortsăli, hiljea, cărtsăli, dascala, mearili.

VII. 1-C, 2-D, 3-B, 4-F, 5-A, 6-E,

3. VRUTA PATRIDĂ

I. 1-B, 2-D, 3-A, 4-E, 5-C.

II. 1. mushat, 2. veacljea, 3. bunjlji,
4. armănescu, 5. mări

III. mini, njic

IV. shcurtă excursii, mari autobus,
cunuscuta băsearica, mushatlu chiro,
veacljea băsearică, lunga cali,
verdă ponj

V. **Adj. Masculin sing.** : mari, veclju,
analtu, mincinos, veardi, serioz, urut

Adj. feminin sing : mari, tiniră, veardi

Adj. Masculin pl. : fricoshi, njits, lundză,
pimbilii

Adj. feminin pl. : groasi, caldi, lundză,
pimbilii, shcurti, nali

VI. veclji-nali, bun-arău, dultsi-amar,
mări-njits, tricuit-tinir

4. FAMILIA A MEA

I.
P R T F R A T I R D K A O L S A S
O R Y H N A P T E T Â B T P T R D
Z C U M N A T G S S D N I P O T I T
R D E S N M N J H C U S U R I N O
Y T R E D K O B Â R B A T U T R S
R K K R B D Z I N I R T D R S P E J
K D F H I L J G B V T S R N O P N

II. 1. a ta, 2. a voshtsră, 3. a lui, 4. a mea 5. a ljei

III. 1. a meu, 2. a ta, 3. a lui, 4. a vostru, 5. a nostru

IV. a lui, a mea, a voastră, a nostru, a lor

V. a mei - sots, a lui - dascal, a noshtsră - ficiori, a tselor - feati, a meali - cărtsă.
a vostru - căni.

VI. casa atsilui om, feata alishteii doamnă

VII. 1. a lor, 2. a mei, 3. a tăi, 4. a lui, 5. a noastră

VIII. Adjectivi posesivi : a nostru lali, frati-su a ljei, a mea, cusurinji a mei,
a voshtsă cusurinj, soia a noastră

IX. 1. Ei achicăseashti armăneashti. 2. Mama easti la lucru. 3. Noi avem cusurinj Parijji.
4. Lală nju a mel băneadză tu Frantsii. 5. Voi ascultats căntits armăneshtsă.

5. MACHINI TI TRANSPORTU

I. aero - plan, discor - mari, pam - pori, excor - zii, bitsi - cletă

II. 1. Elena va s-calitureadză cu pampori.
2. Cu pampori s-cheari multu chiro.
3. Cu amaxi va s-yină Sultana.
4. Ali Sultană lj easti frică di amari.
5. Elena va s-ducă la discormari tu Turchii.

IV. Verbi tu present: mutrescu, căntsă, imnats, zburashti, āngrāpsim

V. 1. Вие барате слатки. 2. Тие зборуваат влашки. 3. Мајка ми е наставничка.
4. Ние влегуваме во кола. 5. Јас слушам убави зборови.

VI. 1.vor, 2.vrei, 3.putem, 4.poati, 5.voi

6. DZUA DI PĂZARI

I. a) hearhiti, b) alj

II. YIMISHI : hearhiti, dzărdzălini, meari, amuri, afrandză, hitsi
ZĂRZĂVATS : căstrăvets, prashi, purticai, fisulj, misur, tseapi

III. 1. cusurinji 2. lali, 3. soatsă 4. cusurinili, 5. căntic 6. mer 7. casili

IV. Singular: tsentrul, dzua, Caliopi, muzică, un tsede
Plural: cărtsă, cadouri, dau tsedeuri, stranji, faneli, cămeshi

7. BUN APETIT

- I. 1. Tini eshtsã ma avut di el. 2. Ficiorlu easti ma livendu di tini.
3. Vasile easti cama analtu di noi. 4. Voi hits ma mãri di mini.
5. Noi him cama tiniri di voi.
- II. chischin ...ma chischin di..., strimtu ...cama strimtu di...
gros ...ma gros di..., lungu ...cama lungu di...
greu ...ma greu di..., arãvdos ...cama arãvdos di...
- III. 1. Mini escu njicã. 1. Mini escu ma njicã di tini.
2. Sultana mãcã greu mãcari. 2. Sultana mãcã ma greu mãcari di noi.
3. Trastul easti lishor. 3. Trastul easti ma lishor di saclu.
4. Profesorlu easti mintimen. 4. Profesorlu easti ma mintimen di scularlu.
5. Njearea easti dultsi. 5. Njearea esti ma dultsi di merlu.
- IV. 1. Aestã sculii easti nai ma mushatã tu cãsãbã.
2. Ficiorlji aeshtsã suntu nai ma livendzã di tuts noi.
3. Fisuilu aestu easti nai ma albu di tuti alanti.
4. Arãulu easti nai ma ahãndos auatsi.
5. Maria easti nai ma mushatã featã tu mãhãlãlu anostru.

V.

Adjectivi	Comparativ	Superlativ
Hãrioshi	... ma hãrioshi di...	... nai ma hãrioshi ...
Intelighentu	... ma intelegentu di nai ma intelegentu ...
Mushat	... cama mushat di nai ma mushat ...
Strãmbu	... ma strãmbu nai ma strãmbu ...
Aush	... ma aush di nai ma aush ...
Tinir	... ma tinir di nai ma tinir ...

- VII. 1. Mini voi s-mãc carni.
2. Purcãili au multi vitamini.
3. Atsea mãcari ari multi calorii.
4. Noi mãcãm sãnãtoasi mãcãri.
5. Lipseashti s-mãcãm niheam dultsenj.

8. SH-MĂCAREA EASTI SĂNĂTATI

- I. 1. dã, 2. bagã, 3. ashtiptats, 4. mãcats, 5. ascultã
- II. 1.mãcari, 2. campiri, 3. tomatili, 4. buni, 5. nostimã
- III. 1. Eshi nãfoarã! 2.Mutrits ghini! 3.Giucats mushat! 4.Shedz acasã!
5. Imnats cama agonjea!
- IV. minduits, mutreashti, anclidi, grea, aurlã, zburashti, lucrats, veadì,
- V. 1. Toarnã-ti di la sculii! 2. Adutsets cãrtsã! 3. Mutrea lji ficiorlji! 4. Spunets-u dealihea!
5. Agiutã ancasã!

- VI. Ashteaptă mi niheam! Nu fudzits di la sculii! Nu mi caftă acasă! Fă tsiva ti mini!
Acatsă mi di mesi!
- VIII. 1. Mutrits tsi ari nafoară! Погледнете што има надвор!
2. Shidets acasă pănă s-na turnăm! Седете дома дури се вратиме!
3. Fudz cama largu di mini! Бегај подалеку од мене!
4. Zbura atsea tsi easti deliheal! Зборувај ја вистината!
5. Ashteaptă niheam, va s-dipisim lucru. Почекај малку ќе ја завршине работата!
- IX. - Tsi vrei s-beai?
- Mini voi lapti cu multu zahări.
- Multu zahări nu easti bună ti sănătatea!
- Maca easti ashitsi, didets nji ciai.
- Cu limonji, ma fără limonji?
- Dă-nji cu limonji, ashitsi ciaia nji easti ma nostimă.

9. CUM EASTI CHIROLU ?

- I. va s-durnjim, va s-cheară, va s-dishclid, va s-āngră=pseshtsă, va s-nirdzets
- II. 1. Tora seara tini va s-tats. 2. Oaspitslji va s-sheadă pănă māni.
3. Voi va s-mācats dultsenj. 4. Māni va s-lucrām tu ubor. 5. Luni va s-escu la sculii.
- III. 1.X, 3. X, 5. X
- IV. 1. va-s escu 2. va-s cadz, 3.va-s aibă, 4. va-s him, 5. va-s cādedz , 6. va-s aibă.
- V. 1. Chirolu va-s hibă bun. 2. Nafoara va-s suflă vintu. 3. Va-s āntseamnă ploai.
4. Temperatura va-s cadă sum zero. 5. Soatsāli a tali va-s hibă cāntătoari.

10. NATURA ANVĀRLIGA

- I. 1. Loclu atsel easti a nostru. 3. Alantu frati easti cama mari. 4. Atselor sots la ded un CD.
- II. atselor, alantu, aestă, alāshtor, alantsă, alantă
- III. pl. alāshtor, atselji, aesti, alantsă, aeshtsă
- IV. Singular: aestu, atsilui, alishte
Plural: atsilor
- V. 1. aestă, 2. atsiljei, 3. aeshtsă, 4. aestu, 5. alushtui
- VI. 1. Aesti feati s-duc la sculii. 2. Lă deadim meari atsilor oaminj.
3. Alantsă cāntători cāntă cama mushat. 4. Alāshtor sculari lă bāgai nota tsintsi.
5. Alanti firidi suntu anclisi.
- VII. 1. atsiljei/alishte, 2. atsilui, 3. atsilor/alāntor, 4. alāntor/atsilor, 5. alishte/atciljei
- VIII. 1. aestă, 2. aeshtsă, 3.aesti, 4. atsiljei, 5. atsea

Redactor: Iana Mihailova

Dizain grafic: **Nicola Nicolovschi**

Editor: Ministeriat ti educatsii shi shtintsã

Уредник: Јана Михаилова

Графички дизајн: Никола Николовски

Издавач: Министерство за образование и наука